

Catechismus JUDÆORUM.

In disputatione & dialogo magistri
ac discipuli scriptus à Rabbi
Abrahamo Jagel, Monte Silicis
oriundo.

Et latinus ex hebræo factus à
Ludovico de Compiegne de Veil, A.M.

LONDINI:
Typis A. Godbid & J. Playford, pro Sam. Carr
ad Insigne Capitis Regii in Coemeterio
Paulino. 1679.

Catechismus JUDÆORUM.

In disputatione & dialogo magistri
ac discipuli scriptus à Rabbi
Abrahamo Jagel, Monte Silicis
oriundo.

Et latinus ex hebræo factus à
Ludovico de Compiegne de Veil, A.M.

LONDINI:
Typis A. Godbid & J. Playford, pro Sam. Carr
ad Insigne Capitis Regii in Coemeterio
Paulino. 1679.

Illusterrimo, & Reverendissimo
In Christo Patri,
HENRICO COMPTON,
Episcopo Londinensi, Regi
a Consiliis sanctioribus, & Regi
Sacelli Decano,
Ludovicus de Veil

PArvum ego tibi, Venerande Praesul, fero magis
musculum, velut eorum, quae deinceps in his insula
fortunata constitutus sum, operum primas & libamenta

Per-

X65-1927
CATECHISMUS

INDORM

of dispensation & discipline
of discipline & Rapp
Apparatus Tagel More Silvia

outlines

Outline of dispensation & discipline

Outline of dispensation of New York

✓

FOUNDATIONS

This is a copy of the New York
Outline of dispensation & discipline
of dispensation & discipline
of dispensation & discipline

Page 1 of 2

DEDICATIO.

& odium vitiorum excitandum, accommodatius è synagoga proficiisci posse videatur. Ecquis autem, Inclyte factorum Antistes, divinæ religionis atque virtutis zelo te flagrantior? Ecquis in veritate perspicienda, tuenda, propaganda prudenter, fortior, diligentior? Infinitus sim si velim enumerare non dico singulos homines, sed familias totas à superstitione tetra & pravis erroribus ad religionem puram ope tuâ traductas: neque enim hujus celeberrimæ civitatis, aut etiam amplissimi regni terminis contines studium ampliandæ religionis Evangelicæ tuum: erumpit ad omnes Europæ partes: hic afflictum & jacentem Ecclesiæ reformatæ gregem

DEDICATIO.

Per spicium est enim ab antiquitate pagana juxta atque judaica, primitias temporum, laborum, frugum, & fructuum eò consecratas esse, ut rerum auctorem prædicaret, efficeret, celebraret: haud absimiliter ego nunc quod primum h̄ic converti monumētum hebraicum eā mente tibi dedico, ut hoc anathemate pallam fiat otium mihi literarium à te constitui. Quam quidem grati ac memoris animi testificationem pér se ipsam acceptam tibi fore confido: præterea autem ~~rebus~~ ^{rebus} iuxta quod offertur, scripti genere, sciolz, non mediocriter oblectabent. Nimirum in eo de principiis Mosaicæ religionis differunt, atque ita differunt, nihil ut ad veræ virtutis amorem

DEDICATIO.

Quò melius agitur cum iis, quos
in tutelam ac fidem commisit
tuam Deus Optimus Maximus.
Hi tete pro concione singulis
diebus solemnibus audiunt ex-
plicantern oracula divina divino
numine afflatum : his faciles sem-
per ad te patent aditus : horum
alios consolando, alios consilio,
aut re, aut ponderosa commen-
datione juvas : hos omnibus
studiis, laboribus, vitæ periculis
complectaris. Id videlicet an-
tea sæpe cognitum est : verum
enim ex quo patefieri cœpit illa
sceleratissima conjuratio in Apo-
stolicam religionem, in regem
augustum post hominum memo-
riam longè clementissimum, in
omnes, quotquot sunt Christo &
regi fideles, lumen animi, inge-
nii,

DEDICATIO.

gem eripis, recreas; illic labantem confirmas, sustines, atque amantissimi parentis instar foves & auges: idem finitimus ac propinquus, & longè disjunctis è populis magnæ spei sacerdotes huc evocas, huc sustentas, & cooptas in collegia illa seminaria castoris Ecclesiae, in quibus ad doctrinam orthodoxam, & ad omnem pastoralis officii munus instruuntur sic, ut virtutibus & literis divinis atque humanis exculti, & omnibus rebus ornati, deinde plebem ubique gentium ad frugem corrigant. Quin etiam in Novum Orbem hinc à te plurimi sacerdotes emittuntur, & ibidem alantur, qui sacra fideliter ministrent popularibus, & barbaros Christi mysteriis initient.

a

Quò

DEDICATIO.

rum & humanarum inferior &
recondita cognitio tua: hoc ipsi
lud tumm natura soler & acer
iudicium sic acuit, ut primo jam
aspectu verum a falso dijudices,
ctjusvis hominis mores perspici
as, atque etiam intimos animi pre
cessas penetres. Etenim ita mul
tæ sunt egregia tua laudes, ut in
angustias epistolæ concluſi ne
queam: itaque jaſi ad me rever
tor. Evidem meum hoc tibi,
Reverendissime Pater, qualeun
que munusculum pro tuo litera
rum atque literatorum studio
haud ingratum fore certò scio:
verum enim si perpendatur in
omni munere non tam quid de
tetur, quam quo detur animo, quid
quid id est certè cum singulari
sensu pietatis offero. Nempe
tu-

DEDICATIO.

nii, consilii, instinctu divino con-
citat, simul una fortitudinem om-
ni virtutum choro stiparam Ec-
clesiæ, regi, patriæ ostendisti.
Quid? Tuorum ego glorioſo
ſtudiorum cursu quid ſatis dig-
num prædicem? Tantum ab-
eſt, ut, cùm ad doctrinæ laure-
am aspirares, id quod tibi com-
pendium laboris splendor gene-
ris offerebat, acciperes; ut poti-
us in ſapientiæ priſcos illos inve-
ſtigatores Pythagoram, Plato-
nem, & horum ſimiles inſpice-
res, & illorum exemplo maria
transmitteres, multas & varias
regiones ampliſſimas omnium
disciplinarum laude florentes
peragrares eo consilio, ut harum
doctiſſimos quoſque viros adires,
audires: hinc illa verum divina-
rum

PROOEIUM

Interpretis.

Prinicipia fundamentaque Mosaicae Legis ex hebræo sermone latine reddita in lucem profero; simul & Judaicæ persuasionis ejus, quæ nunc est, articulos tredecim: quibus quidem sic adhærescit illa natio, ut, si quis ex ea vel unicum horum detrectet, actum sit, homo de communione synagoga deciderit, & suum Judæi nomen amiserit.

Omni locum istum quam copiose tractavit Rabbi Moses Majemonides, scriptorum Hebraorum facile princeps; tracta-

runt

DEDICATIO.

tuorum erga me meosque meritorum est ea ratio, ut tibi non secus ac optimo parenti cultum, honorem, & pietatem adhibeam. Pignus igitur gratæ voluntatis in te meæ monumentumque tibi consecro, simul & votum hoc sanctè nuncupo, ad extre-
mum vitæ spiritum obnixè omnia me facturum, ut hac tuâ be-
nignitate indignum me judicet
nemo. Vale. Dabam Londini

3 Idus Maii, 1679.

P R O-

Proœmium Interpretis.

Dictamen rationis appellatur; verum enim hac de re scriptores illi fusè nimis, nimisque perplexé. Nimirum huic illi argumento multas & varias intexuere controversias oppidò spinosas, ad quas explicandas longis ambagibus & circuisionibus adeò magnis utendum erat.

Ea de causa noster hic auctor in annum induxit suum, ut superiores scriptores adiret, atque uniuscujusque quod erat in eo genere bellissimum carperet, unde quoddam faceret quasi commentarium, idque solidum & succi plenum. Etenim concinnavit institutionem ejusmodi, qua magister & discipulus de fide, spe, caritate differunt inter se planè, pressè, placide: tam postea de stirpibus vitiorum hominem à summa bene excentium quellendis,

Proœmium Interpretis.

rum & alii deinceps bene multi, Dom-
nus Isaacus Abarbanel in eo libro, qui
רָאשׁ אַמְנָה Caput religionis inscribi-
tur: Rabbi Tam'ah, qui fuit Rabbi Salo-
monis Zarchi è filia nepos in ספר היישר
libro de recto: Rabbi Josephus Albo in
ספר עקרין libro de fundamentis:
Rabbi Chisda, Rabbi Abraha filius, in
ספר אור יהוה libro de luce Domini:
Rabbi Josephus Faabez in libris duobus,
מְאֹמֵר הַאֲחִידוֹת Disputatio de unitate Dei, & alteri
Tractatus de fide: Rabbi
Sem Tob in ספר האמונות libro de re-
bus credendis: Rabbi Elias Delamde-
nu, Rabbi Mosis Cretensis filius, insig-
nitus philosophus, in libro cuius titulus
בְּחִיפְתָּה חֲדָת Examen Legis: & auctor
anonimus ejus libri, qui מְאֹמֵר דָשְׂכֵל

Proœmium Interpretis.

rursumque de serendis ac colendis in animo
virtutibus : item & de vitiorum amaris,
& virtutum contrà fructibus mirum in
modum jucundis ac suavibus.

Hic verò licet præceptionem de vita
& moribus cernere cum doctrina verè
Christianæ mirificè congruentem : provi-
dentiam divinam consulere singulis homi-
nibus, atque etiam efficere, ut aliorum ali-
os misereat : virtutem mortalibus Dei
munere beneficioque tribui, & divinæ gra-
tia ope præpotenti denuo posse diram mor-
talium cupidinem restinguī : cætum ho-
minum religione sociatum instar esse corpo-
ris, quod in sua membra describitur :
quemadmodum igitur si percussum fuerit
orum unum ab altero, nihilo magis id ul-
iscitur, sic & ex illo concilio cum tæserit

Proemium Interpretis.

alium alius, injuriam esse condonandam,
atque adest pro illo, qui culpa tenetur, ve-
niam à placabili Deo precandam: Jude-
um hominem alienis haud secus ac suis ju-
stum, fidum, aquum, comem, & urbanum
esse debere: piè sancteque vitam agentes
ultimum bonorum adepturos non meritis
suis, sed merâ benignitate Dei. Quid
multa? Nihil reperias à Rabbinorum ulla
magis castè purèque conscriptum, nihil
magis distinctè concisum, nihil undique
magis aptum, rotundum, ac simile sui.
Ad calcem libri precationem auctor hic
adjecit, cum ad religionem sacrorum, tum
ad vitiorum correctionem, & adeptionem
sapientiae vehementer etiam atque etiam
à Deo Optimo Maximo petendam: in ea
profectò nihil aliud desideres, quam Chri-
sti Iesu nomen augustum. Atque visum
est

Proærium Interpretis.

est illi suum hoc opus Rabbino cuidam inscribere, quod Hebreis scriptoribus nonque tam insitatum est, quam quod maximè.

Fam auctor iste natus erat è familia clara, cui Galiki cognomen: Mons Silicus erat ei patria, quod Venetia oppidum inter Patavium & Ateste situm est, ad minorem fluvium Medoacum. Adejus evum quod attinet, altum ubique silentium: quin & de tempore, quo liber iste typis excusus est, nihil apertè dicitur: utrumque tamen haud obscurè difficio. Namque cura Joannis de Gara hunc excusum esse librum, in ejus fronte declaratur, & ibidem commemorato nominis scriptoris more & instituto Iudeorum, honoris causa subjiciuntur haec tria trium verborum summa cle-

Proemium Interpretis.

elementa יְהָוָה, quorum vis est, theatur illam vindex & assertor ejus Deus. Ex quo planè cognoscitur hunc scriptorem vivisse etiam tum, cum typis ederetur ejus opus: alioquin ejus nomini vel hac adscriberentur sigla יְהָוָה, vel ista לְהָבָד, quæ nos Christiani scriptores ferè solemus beatæ vel felicis memoriæ reddere: Joannis autem illius ex officina monumenta Hebreorum prodierunt ab anno 1573 ad annum 1609: hunc ergo scriptorem patet floruisse præcipite proximo superiori, aut etiam hoc in eunte seculo.

Ceterum est & alius ab eodem hoc auctore liber de Muliere Strenua אִשָּׁה חִיל quem librum itidem Rabbino magno cùdam inscriptum Daniel Zanetus typis mandavit 1611 Venetiorum. In hoc ex au-

toritate

Proœmium Interpretis.

Foritate sacrarum literarum commode di-
buntatur de mulieris strenua laudibus, &
fficiis erga virum, de pace conjugum inter-
tuendâ, & de re familiari diligenter
amplificandâ: sed hoc de libro & in pre-
sens satis, & fortasse pluribus alias.
Ille vero, quem latinum ex hebræo fa-
bulum jam nunc in lucem edimus, ille plu-
rimi fit in synagoga, & meritò quidem:
nam ad conficiendum eum auctor ejus ex-
scriptoribus idoneis, priscis & neotericis,
optima queque legit, quibus concinnandis
non exquisitam modò rationem adhibuit;
sed etiam illustrem brevitatem, quâ ni-
hil est in expositione discipline jucun-
dus.

Ego vero sic existimavi, hoc opusculum
re literaria simul & Christiana non ita

Proœmium Interpretis.

parum conducturum: & cum multa magna moliar, quæ certò scio haud ingrata fore; tamen priùs esse duxi statim ab adventu meo in hoc amplissimum atque augustum imperium aliquid cognitione dignum edere. Ac de ratione libri & instituto meo satis dictum est: aliquando enim Jagellem latinè loquentem audiamus.

Ob-

*Obrepserunt typographica quadam menda, levia
quidem, sed menda tamen; hac ita corrigito.*

פה אל *pag. 3. lin. 1. lege iisdem. p. 10. l. 3.*
p. 12. l. pen. p. 19. l. 14. *שהשוב* p. 20. l. antepen. *desideratur in margine fer. 17. 5*
בלבך p. 27. l. 5. p. 28. l. 16. p. 29. l. 2. *נוחן*
אותו p. 33. l. 13. *commisfis, enascuntur tolle*
comma. p. 35. l. ult. p. 36. l. 17. *כדי* p. 50. l. 24. *adeo, sanctam tolle comma.* p. 52. l.
ult. p. 55. l. 3. *שהנוף* החרמן.

IMPRIMATUR.

Dat. 12. Mart.

1679.

H. LONDON.

Locating Interdiscursive

30

Quia doctrinam bonam trado vobis,
Prov. 4. 2.

DOCTRINA BONA

Ab *Abrahamo Jagel* de Monte *silicis*, è
familia *Galiki*, quem Deus et liberator
ejus salvum & incolumem servet.

Omnino est ista dissertatio molis exiguæ, sed
enim multi momenti: continet enim funda-
menta Legis, & rectam vivendi viam, quam
quisquis insistet, immortalem præsenti jux-
ta, atque futuro ævo gloriam consequetur.

Hac igitur pueri videlicet initia buntur, cùm
fidei dogmatis, tum etiam doctrinæ mo-
rum. Sed ne senes quidem illâ se abstine-
bunt: est enim via strata, cuius semitæ tra-
mitèsq; recti & tranquilli sunt omnes.

Excudebatur jussu Joannis de Gara,
Venetius.

כִּי לְקָח טֹב נָתַתִּי לְנִסְמָךְ

לְקָח טֹב

לְהַצְעִיר אַכְרָהָם יָגֵל יָצֹו מִמּוֹנְצִילִיזָן
מִמְשָׁפָחָת הַנָּאָלִיקִי

וְהָא דָרֹשׁ מַעַט הַכְּמוֹת וּרְבָה הַאִיכָּר
הַכּוֹלֵל עַקְדִּי הַתּוֹרָה וְהַדָּרֵךְ הַיְשָׁרָה
שַׁהְיָא תְּפָאָרָת לְעוֹשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה
וּבָעוֹלָם הַבָּא

חַנֵּךְ לְנָעָרִים בָּאַמְנוֹנָה וּבְמַסְרָה וּגְםַם
יַזְקִיןָו לֹא יִסְרֹאַר מִהְדָּרֵךְ הַסְּלָולָה
יִשְׂרָאַם כָּל מְסִלּוֹתָה וּכָל נַחֲבוֹתָה
שְׁלָוָם

נְרָפֵס בְּמִצּוֹת וּוְאַן דַּי גָּאָרָה
בּוּוֹנִיצִיאָה

Magis & cessi animi viro, atque in primis sa-
pienti, gloria & dignitate quam præstantissi-
mo, inelyto Rabbi Josepho de Fano, R. Isaaci
illius æternæ memorie filio, viri strenui,
atque operibus amplissimi, & Ferrara etiam
summo honoris splendore radiantis, salus &
pax Dei.

Haud alio pacto facilius domini gratiam sibi
conciliat servus, quam si huic pro munere
ferat id quod etiam atque etiam cogitando ex suo
ipsius ingenuo de promiserit. Quod si minus habeat
ponderis, minusq; magnitudinis, quam ut in mensa
regali conveniat apponi, non continuo tamen erit
despicatui ducendum: videmus enim tam gratam
in re divina pauperis similaginem, quam bovem
divitis esse. Quapropter ego capite elato, perfri-
etdq; fronte, ad altare rutilum illud & purum de-
ruli munuscum sane quam parvum. Atqui tan-
tillum hoc opus animum summopere recreabit
meum: is enim hac de causa te pulchre magnifica-
bit. Nempe tu, Domine, huic operi meo quidam
quasi murus editus eris, tu clypeus & umbo, qui
cunctis in illud intorquendis arcu sagittis oppona-
tur. Immo non erit, ut quisquam maledictis illud
impugnet, quia enim situm est in loco egregie com-
munito, idemq; sustinetur arbore procera, & ra-
mis adeo venustis diffusa, ut ornamentum & decus
existat hujus aëi; cui verò silentium laus est, &
prædicatio generis taciturnitas. Accipe igitur,

ימך רוח איש תבונה המרומם והנשא
לכבוד ולמעלה. הוה המפיאר סטראד
יוסף מפאנו יצו בן איש חול רב
פעלים במהרר יצחק ולהה כבוד ופעוט
בפירורך

במה יזכה עבד למצא חן בעני אדוני
כי אם בהביא לפניו מנהה מטירוני לבו
ועינו ונם כי תהיה קטנת האיכות והכמתה
לעלות על שלחן מלכים לא מפני זה
תהייה לבו כי לזאת הסבה רצודה
היתה סלת העני כשור העשיר: לבן
הרימותי ראש והעוטתי פניו להביא לפניו
mobach adam hetavor at manhati katanah
הוأت ואם מצער הוא תחוי נפשי בה
ויהלך כי תהיה לה רזוני לחומה
נסגבה ולטמן זננה גנור כל יורה בקשורת
וחזים גנדה ולא יפיצה פה לרעה כי
איתן מושבה ותלתה עצמה באילן גדול
יפה נוף פאר הדור ודרור לו דומיד
תלהה ומיחסותיה שתקיתה: החערב
נא

mi Domine & Doctor, accipe meum hoc quale-
cunque munusculum, aditus ad te mihi pateat, qui
voluntati tuae obsequi si tienter appeto usque, & ad
omnia tibi paratus sum, ita ut jam nunc palam ri-
bi pollicor ac profiteor.

Dabam ego minimus omnium & humili-
mus, vermis adeo non homo, famulus
tuus *Abraham Jagel R.Chanania f.m.filius*
de Monte, *Silicis*. Propitius esto mihi
Deus servator meus.

PRO-

נא אדוני ואלופי לkerja איתה ועתה
kerja נפשי הצמאה משתווקת בכל עת
ורגע לעשית נחת רוח לפניך ולהיות מוכן
לכל עבודך כפי חמדך אליך

נאם הצעיר ודקטו חולעת ולא איש
משרתך אברהם יגל יצ' בכם הדר
חנניה אלה סטונצ'ילוי

הקרמה

A 2

Proœmium auctoris.

Hab. 2.4.
Iustus autem in fide sua vicit.
 Olim mos ite fuit Israelitarum, ut quan-
 dam veluti maceriem Legi circundantes,
 hanc totam in certa redigerent capita: ex
 quo siebat, ut illius essent fundamenta cunctis
 familiaria. Hanc quidem certè prophetæ f.m.
 rationem tenuerunt, quorum alii Legis sum-
 mām concluserunt articulis undecim, alii tri-
 bus, usque adeo, donec ex illis tūtus novissimæ
 Legem omnem una re sola comprehendit:
 hoc enim illud est, quod scriptum legimus,
 & armina premissa aliae ex aliis, multo eti-
 am magis expedit, vim Legis, religionis ra-
 tionem, ingenium caritatis, & merum insti-
 tutionem, quæ etiam ante Legem viguit duo
 annorum millia, paucis & brevibus complecti-
 sentiis, & isdem ponderosis; ut adoles-
 centulus non ita sapiens, neque porro stultus
 getiat animum his informari suum ad Legem
 magnificandam & corroborandam. Atq; uti-
 nam magistri illi nostri, qui synagogis Judæ-
 orum longè latèq; dispersis ac dissipatis præ-
 positi sunt, in animis inducere præceptis suis
 ac monitis rationem veri & recti sic explicare,
 ut tandem aliquando omnes cū majores, tūm
 etiam

הקדמה

לפיגים ואחת בישראל לעשות סייג לתורה
ולהעמיד הרבריים על שרשם באופן שכלי
הרבריים העקריים וזהו שנוראים בפי הבעל
כמו שעשו הנכאים ע"ה יש מהם שהעמיד
כל דבריו התייה על י"א כללם יש
שהעמידם על שלש עד שלבסוף קם אחר
מהם והעמיד כל התורה כולה על כלל
אחד שנאמר וצדיק באמונתו ייחיה ומה
גם עתה שבעה צורות צוראות תוכפות
ו את זו כי טוב ונעים להעמיד כלל
התורה עבריה וgmtilot חסדים ווריך ארץ
שאלפים שנה קדמה ל תורה על כללם
קטני הכותות ורבי האיכות ובאופן שנער
קטן שלא חכמים ולא טפש ינוהג בס בشرط
בנפש כדי להגדיל תורה ולהאדיר : ומי
יתן והיה לבבם זה של אלופינו ראש
הקהלות י"ז נפוצות יהודיה וישראל
לנצח ולהודיע דבריו האמת והיושר והוא
כלם

etiam natu minores vim & naturam divinam,
 simul & morum regulam probè cognoscant!
 Nimirum ita fieret, ut in hac sublimi scientia
 multum proficerent omnes eorum discipuli:
 prout quoque, simplices, & tardi, quibus non
 est in manu, ut seu per doctores, seu per editos
 ab his libros eò veniant sapientiae atque
 intelligentiae, ut ad Legis sanctæ, & ejus, quæ
 est de moribus, doctrinæ interiora penetrent,
 isti famen ipsi veritatem aliquatenus percipe-
 rent, siquidem ad istum modum à quopiam iis
 exponeretur. Hæc animo considerans, & ma-
 xime Dei gloriam, ego hominum homo mini-
 mus Abraham Jagel R. Chananiæ filius de
 Monte Silicis, & familia Galiki medio e con-
 ventu prodii Dei zelo inflammatus, atque ani-
 mum ad scribendum appuli. Nec vero id egi,
 ut gehus dicendi grandius esset ac subtilius,
 sed ut placidum & intellectu facile, qualis est
 fere congressorum communis quotidianusque
 sermo. Atque sparsa passim verba sapientum &
 enigmata, quæ quidem de fundamentis Legis
 scripta reliquere, diligenter collegi, nequa-
 quam tamen laborans, quid à quoque proditum
 esset usquam indicare. Namque de via,
 quam insistentes venientis ævi lauream illam
 insignem, simul & ævi præsentis gloriam apud
 homines consequantur etiamdum vivi, dispu-
 tationem confici distinctè concisam volui, ea
 mente, ut quò brevior disputatio, eò frequen-
 tor

כלם קטנים וגדולים יודעים את
 וורני המסר כי בזה ירבה הדעת ב
 התלמידים ונער או פרי. וascal אשר לא
השנה ידו. להבין בלמוד הוכחה
 והתשיה עד שירע פנות התורה והמוסר
 לא מפני ספריהם ומפני ספריהם ידו
 זיכין ישג האמת. ממי שאמרו אלכnder
 וו. ולכבוד ר' קמחי אני. הצעיר והקטן
 אברהם יכל יצא בכתה ר' חנניה ולהר
 מפטונצילצ'י ממשפחת היגאליקי בקנאה
 לה טחן העדרה ולקחתו עט סופר ביד
 ולא התאמצתי ללכנת גבירות לשון
 ערוםיב וחלצה כי אם כלשון קל ומיל
 בדבר איש אל רעהו בלי הוכור דבר
 האומר בשום מקום ואספה דבר
 חכם וחיוותם אשר כתבו על שרש
 התורה והודך שהויא עטרת חפאות
 לעשה בעהב ותפארת לו מארם בעה
כעור בחיקם חיוית למן יהוה חביב
קצר שגור **כפי** חתינוקות וילמה זה על
פה

tior sit in ore pueris, & ab isdem facilius ediscatur ; ita cum ætate simul accrescat in illis Dei timor, atque à peccatis deterreantur, neq; porro natu grandiores de via recta deflectant. Hoc ego opusculū *DOCTRINAM BONAM* inscripsi. Etenim *doctrinam bonam trado vobis*, quam huius non ex propriæ mentis rivo, sed è fontibus sapientum, quibuscum arcana sua communicavit Deus. Quæ eum ita sint, nemo quisquam pœceptionem meam deferat : doctus autem homo meæ suam addat doctrinam, & pueris exponat, ad hanc eos constanter eruditat, nec desinat, usque dum in ea fuerint tam exercitati, quam qui maximè : immo donec eam à principio ad finem memoriâ teneant. Tum illi videlicet Dei timorem & amorem, tum sanctorum doctrinam illam, quæ pertinet ad vitam & mores, percipient, tum denique divinæ Legis vim animo comprehensam habebunt. Nunc tu mei, Deus Optime, memineris in bonam partem pro bono & æquo propositi mei. Enimvero non erit, ne erubescam & pudore suffundar, nec præsepti, nec futuro ævo : sed dabis fortem communem eorum, qui bene iustos adiuetatem & justitiam excitarunt. Hi enim illi sunt, qui sic tanquam sydera splendore radiato collocabunt. Ita, ita tibi placeat.

FORMA DVCIS TECUM.

Di-

פְּנֵי וּבְוֹהֵגְנָדָלָו וּנְסִיפּוֹ כִּירָאָרֶת בְּ
 בְּלַ הַיּוֹם וְלֹא יַחֲטָאוּ נָם כִּי יַקְיָנָן לְאַ
 וְסָרוּ מִן הַבָּדָד הַמּוֹבֵד הַוָּאֵת וְקַרְאָתָן
 אֲשֶׁר בְּשָׁבָת (לְקָחָת טָוב) כִּי בְּאַמְתָּה
 לְקָחָת טָוב נָתַתִּי לְכֶם לְאַמְתָּה אַמְנָס
 מְסֻוּתָּה שִׁיחָה דְּחַכְמִים הַאֲמָתִים אֲשֶׁר כָּסָר
 הַאֲתָּם וְעַל כֵּן דְּזָרָתִי אֶל חָעוּבָר שְׁמָעָ
 גָּמָס וַיּוֹסֵף לְקָחָת וַיִּשְׂמַח אֲתָּנוּ לְפָנֵינוּ
 תְּחִלָּוּת וְחוֹקָק בְּמִשְׁרָם אֶלְוָגָת וְנוֹדוֹ
 מִתְּמָם עַד שְׁרַנְלָלִים בָּנוּ זִיהְיָה שְׁנוּר בְּפִידָם
 מְרַאַשׁ זָעֵד סָופָר כִּי אָוּזְבָּנָה וְבִנְעָזָה אַתָּה
 וְאַתָּבָתוּ וְדַעַת קְדוּשִׁים בְּמִהוּת וּרְדֵךְ אַרְצָה
 וְבָלְלָו הַתּוֹרָה יִמְאָאוּ וּבְרָהָה לוּ אַלְקִי
 לְפָרָבָה כַּפֵּי טָוב וַיּוֹשְׁרֵה הַבּוֹנָה לְאַמְבָשָׁ
 וְלֹא אֲכַלָּם לְאַבְעָהָו וְלֹא בְּעָגָב וְיַהְא
 הַלְּקִי עַם מִזְבְּחִי אַמְצָדִיקִי דְּרָבִים הַבְּדִידִים
 וְנְטוֹחָרִים בְּכִכְבָּסָם לְעוֹלָם וְעַד אַבְדָּן
 תְּלִפְיָה

¶ 205. *Expositus secundus cito regi
et regi. ad Discipulos. Quoniam de
Praestò vobis adhuc Deus.*

Praestò vobis adhuc Deus.
Magister.

Deus sit tibi propitius : sed heus, fili mi, tu quis es ?

D. Tuus ego sum, & rerum domiaum, cœlorum effectorem vereor, idemque gratias illi maximas ago & habeo, tum quod humanâ me formâ finxerit, tum quod Judæum me constituerit.

M. Benignè tibi faciat Deus, nate : cedo nunc, obsecro, quem ad finem hac præstanti formâ finxerit te Deus ?

D. Omnino propter gloriam suam ille constituit omnia : me verò hac causâ fecit, ut ipsius honori servirem, numen ejus colerem & reverer, & quæcumque illi grata sunt, ea facerem nullâ propositâ mercede : quanquam merces futura est aliquando, cum ævum nullis circumscripsum terminis, & Deum intuentes vitam perpetuâ, jucunditate refertam agemus.

M. Quo tandem præsidio fretus homo natus è muliere aspirabit ad illam animi tranquillitatem, & possessionem æternæ felicitatis, quæ venturum in ævum expectatur ?

Expositus secundus discipulus suus. D.

תָּלִמיד
רוֹאָדוֹנוֹ עַמְּכָסֶת:
רַבִּי
יְבוּרָמָן דָּה מֵאַתָּה בָּנֵינוּ:
תָּתְּעַבְּדֵךְ אָנוּךְ וְאַתָּה הָאֱלֹהִים הַשְׁמִים
אַנְיִירָא מְחַלֵּל וּמְשַׁבֵּח שְׁבָרָאָנוּ בְּצָלָם
אָנָשׁ וּשְׁאָנוּ יְהֹוָה:
לְאֱלֹקִים יְחַנֵּךְ בָּנֵינוּ אָמָרָנָא לְאָ
לְאֵינוֹתָהּ חַבְלִית בְּרַאְךָ אֱלֹהִים בְּנֵה הַצְלָם
חַנְכָּה:
תָּתְּבַל בְּרָא לְכָבְרוֹ אֲנָגְבָרָאָתִי
לְשַׁמֵּשׁ אָתָּה קָוִינִי וְלְאַהֲבָה וּלְזִהָאָה מִפְנֵי
כָּבְדוּ וְלְעַשׂוֹת נַחַת רֹוח לְפִנֵּינוּ שְׁלָא עַל
מְנַת לְקַבְּלָל פְּרָס אַעֲשֵׂה שְׁמָךְ גַּחֲשָׁבָה
לְבוֹאָה בְּעַלְמָם שְׁכָלוֹ אָרוֹד וְחוֹיָה לְפִנֵּינוּ
בְּנַעֲמָתָה:
לְזַוְּאָדָּן יְבַשֵּׁחַ הָאָרָם וְלַגְּדָל אָשָׁר לְבוֹאָה
אַל הַמְנוֹחָה וְאַל הַנְּחָלה מִהְאֹוֹשֵׁר הַנְּצָחִי
הַמְקוֹוָה לְעוֹלָם הַבָּא:

D. Fide verà, certà spe in Deo collocatà, & suscepto Jugo Legis divinæ, quam Moysè posteritatis Israëlitæ: hoc pacto justus evadet, atq; vitam aliquando sempiternam obtinebit.

M. Quid est fidei & Legis fundamentum & stabilimè?

D. Esse Deum Optimum Maximum, qui mundum totum è nihilo fecit, & fecit suum ad arbitrium, nec esse, qui Deum prohibeat, quo unius ejus nomine immuriet vel omnino mundi partes omnes, vel ejus partium aliquas.

M. Estne apud gentem Israeliticam quod hujus rei epm̄onat?

D. Nempe observatio Sabbati: hoc inter Deum & Israëlitas quoddam veluti symbolum est, quo revocatur in memoriam cœlum & terræ à præpotenti Deo esse facta diebus sex; porro Deum quievisse die septimo, & eam ob rem Sabbatum solennem instituisse diem, atque ad eum dies ritu sacro consecrare Israëlitas; hoc columnen Israeliticæ fidei voluisse, hoc fundamentum posuisse Legis.

M. Expedi nunc amabo, quid sit fides, cuius exposuisti bāsim & fundamentum.

D. Fides est Dei munus, quo nostræ mentes afficiuntur: hoc adducimur, ut credamus.

ת' צדיק באמונתו ובכמיהנו בה ובקבלה
על תורה אשר שפט משה לפני בני
ישראל ייחידה בעולם ההוא:

ר' ופה הוא שודש האמונה ושורש
הזהר:

ת' שהאלוה ביה' המצו ברא מאין
את דוחלט ועשה אותו כרצונו ואין מי
יעזר בו מלשנתו אם בכלל חלקי אן

פרטיו: ר' היש וՓרונ על זה לעם בני ישראל:

ה' שטירות השבת זכרון הוא בין ד'
ובין בני ישראל כי ששת ימים עשה
את השם ו את הארץ זינח ביום השכיע
ועל כן בוד אלקים את יום השבת ויקדש
כו את בני ישראל ליהות שורש האמונה
ישראלית עקל דזהר:

ו' מיהי אמונה שפירושה שרש
על רשות:

ז' האמונה היא מתחם הניתיל אלקים
בנפשותינו אשר באמצעותה אנו מאמינים

omnia, quæ nobis declaranda curavit Deus per
vates suos.

M. Quænam igitur illi nobis credenda de-
clarârunt?

D. Multa illi quidem: verum enim ex his
sunt articuli tredecim, quos ut credat necesse
est quisquis communione jungitur Israelitis;
insuper ut iisdem fides ejus nota fiat omnibus
ac manifesta: & qui vel unum horum deprava-
vaverit, is ex synagoga prorsus evasisse dicitur,
atque religioni renuntiâsse, neque porro Israe-
lite nomine vocabitur.

M. Age fare, & hos tredecim articulos,
hæc puræ religionis fundamenta, planius ex-
plica quæ sint.

D. Primum omnium est illud, ut credamus
existere Deum causarum principem, & princi-
piorum ultimum: ab eo supra infera omnia
constituta esse omnia, ac continenter sustenta-
ti: omnia unius ejus nutu facta & parata
esse, & ejus nutu rursus interire: nec istorum
interitu vim divinam imminui, aut ulla tenus
immutari, quippe quæ tota ex se apta sit, nec
alterius usquam indigeat: namque Deum esse
luçem, potentiam, & sempiternam vitam, &
huius uni dominationem & imperium esse con-
sen-

כל הדמים שאמר לנו על ידי עברי
חנויות:

ר' וסיה חם הרכרים שאמרו שמחוייכים
אנו להאמון בהם:

ת' וברים ובים אמרו אמן
יסודות הם שהנכנס כלל ישראל
צריך שיאמיין בהם ויחבר אמונה בהם
ונשיטקלל לאדם שום יסוד מallow
היסודות זה הוא הנקרה יואן מן הכלל
וכופר בעקר ובשם ישראל לא יכונה:

ר' וסיה הם הון שרשיהם ויסודות אלו
פתח פץ ויאירו דבריך:

ת' היסוד הראשון הוא להאמון
במציאות האלוה עלה הלוות ויסוד
היסודות ו舍כל הרכרים שבמציאות
התחתין והעליון ברואים סמנו וקיימים
בו ובחפצו הפשוט בראש וכיננס ובחפצו
תדרנו וממציאות ית' כהuds לא ירע
ולא ישתנה כי מסתפק הוא במציאות
עצמו ואין לו צורך סולחן הוא או
וחעומות

sentaneum, quia enim unus ille verè sit, & regia maiestate gaudeat.

Alterum est, Deum illum, qui constituit & fecit omnia, quæ sursum & deorsum sunt, esse unum & simplicem adeo, ut nihil nec intra, nec

* Mundos à Deo rebus esse, b. n. multos passim apud scriptores. Judæos affectur, quod idem mons noster hic pro re minime dubius ponit.

extra mundum ullum * repetiatur, quod itidem ut Deus revera simplex sit: Nimirum hoc illud est quod scriptum viderimus, *Andi Is-*

Deut. 6.4. ntel, Dominus Deus noster. Dominus unus est.

Tertium fundamentum est, Deum hunc unum & simplicem nec esse corpus, nec in corporis compagibus includi posse: huc enim spectat id quod scriptum viderimus, *Neque enim*

Deut. 4.15. vobis situm similitudinem.

Esa. 44. 6.

Quartum, Deo illo simplici & incorporeo nihil quidquam fuisse prius: ipsum autem omnium esse primum & postremum sic, ut scriptum regimus, *Ego primus & ego novissimus, & absque me non est Deus;* quod idem sic expositus prophetarum princeps, *Habitaculum Dei aeternitatis;* cuius ea vis est, habitaculum Iraelitarum, in quo spes omnes operque reponentes acquiescant, esse Deum aeternum, cuius vero non est similis. Hinc idem pro-

Deut. 33. 27

וחעוצמות וחיי חלום ולו לברז יאחתה
הארונות והטמלה : כי הוא יחיד
באמת ומלך חכבוד : כי הוא שאלוה אשר יצר
חסוך השני שהאלוה הוא אשר יצר
ופעל המציאות כלו מעלה ומטה
הוא אחר ומוחדר ואון בטווח בשוב און
מהעולם ולא חוצה להן שיחיה אחר
באמת אלא הוא כמו שברוב שמע
ישראל ה אלקינו ה אחר :
חסוך הן שהאלוה היחיד ומוחדר
הוא אינו נוף ולא יונדר בגדריו הנגוף
וכמו שלוחב כי לא ראותם כל חטונת :

ונדר הדר שהאלוה היחיד הוא
שאנו עף לא היה שם דבר שקדם
מציאות והוא ראשון ואחרון לבלי حدפות
במו שבתוב אני ראשון ואני אהרון
ומכל ערו אין אלקי ובמו שפירים איזון
הנביים מעה אלקי קדם הינע דמשון
של ישראל אשר יבטחו בז הוא אלקי
קיים ואן במו ואשריך ישראל ט
כפוד

Ibid. v. 39. propheta mox subjicit, *Beatus es Israel, quis similis tui, populus servatus per Dominum, clypeum auxilii tui.*

Quintum est æterno illi Deo, atque unico omnium creatori soli cultum & veneracionem esse debitam, nec praeter eum cuiquam, quia enim cuncta condita sunt, ille conditor: nulla prorsus à natura creata quidquam precati fas esse; sed hujus demum implorandum auxilium, penè quem est omnium sine exceptione rerum potestas: quicunque principem, vel angelum, vel potestatem, seu illam cœlestem, seu terrenam, vel aliud quidpiam praeter unam divinam naturam, ut Deum honorat aut sacrificiis faciendis, aut colendis ceremoniis, aut votis nuncupandis, eum diro devinetum anathemate male cruciatumiri.

Sextum, singulari benignitate Deum Optimum Maximum, ex hominum genere tum unum aliquem, tum multos idoneos, quos sibi visum est, delegisse, his mentem inspirasse, futura aperuisse, ut per hos reliquorum hominum studia, factaque ad honestatem dirigerentur.

Septimum

כמיך שעליון שמת ממענד ובתו
אתה כי תהיר עס נושא בר' מ-
עירך :

היסוד ה' שורה האלווה הקדמון
הברוא והיחיד לו לבדו אתה העבודה
והגדולה לא לוולה כי מלך בווואים
והוא בורא וגם אין לבקש משום
אחד מברואיו שום בקשה כי אם ממן
אשר כל יכול ולא יוצר מאומה
והוובח או העובד או המבקש משום ש-
או מלאך או שלטון אשר בשם ממעל
ואשר בארץ מתחת בדרכ אלקוות יחרם
בלתי לה לבדו :

היסוד ה' שהשי' יות למען טבו משפייע
שפע נבאותו על איש או אנשים מטען
האדם ועל אורחות דראויים לך והישרים
בעיניו כדי להישיר המין האנושי בדרכ
אשר ילבו בה והמעשה אשר יעשו :

שיסתל

Septimum prophetiâ Moysen omnibus omni-
nium seculorum prophetis longè & multum
antecedere: cunctos enim prophetas superio-
res, ipsos quoque patriarchas, & huic ætati
suppares excellentiâ prophetiæ inferiores
esse Moysè: eum esse, quem potissimum dig-
nus existimârit Jacobi Deus, per quem Is-
raelitis daret Legem justam, quæ permulcet
ac recreat animum: porro Moysen ad eum
cognitionis Dei pervenisse gradum, quem nun-
quam quisquam hominum attigit.

M. Scin' tu illam Moysi prophetiam quod
& quibus rebus differat à reliquorum prophé-
tarum visis?

D. Nempe quatuor istis: primùm quod
nullum alium prophetam, nisi per angelum, vel
per separatum à corpore internuntium affi-
tus sit Deus; & cum Moysè præsente præ-
fens ipse colloqueretur, id quod scriptum vide-
Nu. 12.8. *mus, Ore enim ad os loquor ei.*

Ibid. v.6. Deinde quod quemvis alium prophetam
per somniorum via noctu, vel interdiu se-
cundum soporem vaticinandi vis sic incesse-
rit, ut hominis sensus omnes obtunderentur,
quod quidem declarant ista Scripturæ verba,
In visione apparebo ei, vel per somnium loquar
ad

דיוֹסְרָה דָּוָה שְׁחָאִישׁ מְשֻׁהָּ נְאָלָּ מְאָלָּ
 בְּנְגָוָה עַל כָּל הַנְּבִיאִים שָׁהִוָּ טָן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְכָל שָׁאָר הַנְּבִיאִים
 שָׁהִוָּ לְפָנָיו וְאַפְּנָיו הַאֲבָהָה וְאַשְׁר כָּמָה
 אֲמְרֵיכֶם פְּלַשְׁת חַמְתָּ פְּתַחְתָּ כְּפָעֵלָה וְהַזָּהָר
 רְוֵה בָּחָר אַלְקָן יַעֲקֹב שְׁנָתוֹ עַל וְתַּ
 לְוַעֲשָׂאַלְלָה תְּוֹתָר אַמְתָּ מְשִׁיחָה נְפָשָׁ
 וְהַשִּׁינָּג מִידְעָתָן וְתַּבְּרָךְ מְסָ
 שָׁמָּעָה: שְׁלָאָתָה הַשְׁמָיָה
 רְדֵךְ הַדְּעָת בְּכָמָה דְּבָרָם נְכָלָה מְעָלָה
 נְבָאָתָה עַל שָׁאָר הַנְּבִיאִים
 תְּ בָּאַרְכָּעָת דְּבָרִים יְהָבָּה הַאָחָר כְּ
 אַזְוָה נְבִיא שְׁיִהְוָה לֹא דָבָר לוּ הַ
 אַלְאָ שְׁלָאָה יְרֵי מְלָאָה אַלְאָ נְכָלָה אַמְנָה
 מְשִׁיחָה דְּפָתָה עַכְתָּ דְּרוֹתָה אַלְפָתָה שְׁעָמָרָה
 פָּה אַל פָּתָה אַהֲבָה גַּן: שְׁאָלָה יְהָבָּה
 תְּלָפָת פְּסָלָשָׁאָה תְּהַנְּפִיאָתָה לֹא
 בָּאָה לְהָם הַנְּגָוָה אַלְאָ בְּחָלוּם
 וְחוּיוֹן לְוִילָה אוּ בְּיוּם אַחֲרָ חַדְרָמָה
 בְּאַפְּנָן שִׁיחְבְּטָלָו כָּל הַרְשָׁוֹתִים כְּמוֹ
 שְׁכָתוֹב

Ibid.
Ibid. v. 8.

*ad illum : de Moyse verò scriptum videamus,
At nov talis servus meus Moyse —— Ore enim
ad os loquor ei, &c.*

Tum quòd afflante divino spiritu tunstorum prophetarum vires obstupecerent ac debilitarentur : Moyse autem sine ullo tremoris ac debilitatis sensu sermonem cum Deo conserret itidem, ut cum homine solet homo.

Num. 9. 8.

*Postremò quòd cæteris divinæ voluntatis interpretibus visa prophetica darentur non quo libuerit tempore, sed ubi dari vellet Deus, & ipsi rite præparati fuissent : Moyse autem paratus semper esset, & ubi vellet numine divino afflaretur, quod ex isto satis intelligi licet Scripturæ loco, *State ut consulam, quid præcipiat Dominus de vobis.**

M. Audio quod dicis, & planè probo : nunc jam ad reliquorum explicationem fundatorum tua redeat oratio.

*D. Octavum igitur est fundamentum, Legem omnem ab his usque primis verbis, *In principio, ad ista postrema, coram universo Israël,**

שכתב במוֹאָה אַלְיוֹ אַתְּרוּ כְּחָלוּם
אַדְבָּר בָּו אַבְּלָן בְּמִשְׁׁהָ נָמָר לֹא כָּ
עֲבָדִי מִשְׁׁהָ וּכָוֹ פְּהָאָלָל פָּהָ אַדְבָּר בָּ
וּכָוֹ :

הָנָן כִּי כָל שָׁאָר הנְּבִיאִים בְּבָא
אֲלֵיכֶם שְׁפָעָה הנְּבֹואה יַתְּכַטְּלָה כְּחוֹתִיחָם
וַיַּהֲלִשׁוּ אַבְּלָן מִשְׁׁהָ לֹא יִשְׁיַנְהוּ רְתָחָ
וַחֲלִשָּׁה בְּשָׁוּם אָפָּן אָמָּן נָאָשָׁר יְרָבָּ
אַשְׁאָל רְעוּהוּ :

הָהָדָה כִּי כָל שָׁאָר הנְּבִיאִים לֹא
תָּנוּה עַלְיָהֶם הנְּבֹואה כָּל זָמָן שִׁירָצָו
אֶלָּא בְּרָצָוּה וְהַכְּנָתָם לְנְבֹואה אַבְּלָן
מִשְׁׁהָ בְּכָל עַת הִיה מָזֵק וְכָל וּמָן
שָׁהִיה רֹצֶה שִׁיחָוֹל עַלְיוֹ רֹוח הָהָה
חָל שֶׁנָּאָמָר עַמְדוּ וְאַשְׁמַעַתְּ מָה יִצְהָ
הָהָ לְנָמָס :

רַ שְׁמַעְתִּי וּמְבוֹב הַרְבָּה בְּעִינֵי וְאַתְּ
חֹוֹר וּפְרַשְׁׁ שָׁאָר הִיסּוּרוֹת :
תְּ הִיסּוּד הָשְׁכָלָה תּוֹרָה כְּלָלָה
סְבָרָא שִׁירָת עַד לְעַנְיָן כָּל יִשְׂרָאֵל
מִלְּבָד

rael, prouersus à Deo dictatam literis consignasse
 Exod. 20. 2. Moylem: nec inter verbum, *Ego sum Dominus Deus tuus*, & versum, *Srat autem Thamua concubina*, vel hujus generis alium, quidquam interesse: esse sui similem undique Legem: ejus omnino verius & voeas omnes à quæ verbum & eloquium esse Dei. Item & hujus de observatione præceptorum explicationem in Sinai mandatam à Deo memoriæ Moysis & ab eo nobis esse sine scripto traditam: Moysen egregiâ fidelitate legationis suæ munus obisse, quod utique Scriptura testatur, *In omni domo mea fidelissimus est.*

Gen. 36. 12. Num. 12. 7.

Nonum, Legi Moysis nihil quidquam nec addendum, nec detrahendum, ne unam quidem vocem aut literam, quia enim disertè scriptum est, *Nec addideris ei quidquam, neque detraxeris.* Hæc est enim ratio perfecti, nihil ut ei possit addi vel adimi: Lex autem est perfectè absoluta, quod regius ille propheta totidem verbis cecinit, *Lex Domini perfecta, &c.* quamobrem accessionem & decessiōnem non patitur.

Deut. 12. 32. Pl. 9. 8.

Decimum, Deum Optimum Maximum observare despicer hominum facta, nec ab his oculos demovere, quod disertè declarat di-

בליה כתבה משה מפי וקבבזה ואין
הפרש בין פסוק אנו כי ר' אלקיד לפסוק
וחמןע הירחה פלנש וכדורמה לוד
אלא כליה שווה ותבר ר' ומאמרים
בם כל פסוקייה ורבויה וכן פירושה
המקובל על פה באופן עשייה מציתה
גם כן הלכה למשה שכך מטה
בסייעי ומשה אמר לנו ונאמן הוא
בשליחותו כמו שכותב בכלל ביחס נאמן
הוא:

היסוד דעת שאין ליחסיפ או לנרטע
בתרורת משה כלל אפילו מלאה או אורה
אחד שנאמר לא חסיפ עליו ולא
חרע ממנה יהו כי מתנאי הדבר השלם
שלא לקבל לא חספת ולא גרעון
והתרה היא שלמה וחותמה כמו שכותב
תורת ה' תמימה וכו' ועל כן אינה מקבלת
לא חספת ולא גרעון:

היסוד העשידי שהשי' משניהם יודיע מעש
בני אדם ואין מעליות עינו מהם כמו
שכותיב

Jer. 33. 19. divinum hoc oraculum, *Magnus consilio & am-*
plus actione, cuius oculi sunt aperti super omnes
 Amos 4. 13. *vias filiorum Adam; & illud alterum, Et an-*
nuntians homini eloquium suum. Nam si co-
gitationem hominis & eloquium novit, quanto
magis ejusdem facta noverit?

Undecimum pro eo cuique, ac vitam agit,
 Deum referre gratiam: opima præmia dari
 præcepta servantibus, & à quibus contrà
 committitur exquisita sumi supplicia inter-
 dum hoc ipso, interdum ævo venturo, &
 nonnunquam etiam ut roque, pro ratione rectè
 factorum atque peccatorum: verum tamen
 præcipua præmia differri alterum in ævum,
 quod mortem consequitur; quod idem & de
 poenis dicendum est.

Duodecimum est fore, ut propitius ali-
 quando Deus ad populum suum in libertatem
 vindicandum mittat Christum: qui si cuncte-
 tur diutius, nihilo est minus expectandus.
 Hic de stirpe Davidis ortum ducet Christus,
 qui idcirco surculus Isai Betleemitanus esse di-
 citur: hic æquitate recreabit orbem & eri-
 get: namque multis ille populis jus dicet:
 erunt ejus lumbi justitiâ quasi cingulo circun-
 dati: hic erit prole felix, atque in regni sui
 possessione vitam aget bene longam: neque
 enim inter hanc, & futuram Christi ætatem
 quidquam aliud intererit, nisi quod tunc de-
 sum regnum, quo potiebantur quondam, re-

עַסְתָּה בְּגַזְוָלְדָעֶזָּה וּרְבָּהַלְוִיְּהָ אֲשֶׁר
עַיְנִידְ פְּקִיחָהָה עַל כָּלְדָעָן דָּרְכֵי בְּנֵי אֹדֶם
וּנְאָמֵר זָמְנִילְ לְאָדָם מַה שִׁיחָה כִּי אֲפִילּוּ
שִׁיחָתוֹ וְדָרְבָּרִי בְּפּוֹן יָדָעַ בְּלַ שְׁבָנוּ מַעְשָׂיו:
חִיטָּרְהָא הָאָהָא שְׁחִינְיָא אַיְלָהָמָה
שְׁבָרְבְּלַגְרָהָן וְנוֹתָן שְׁכָלְלָשְׁוּמָרִי
חַמְצָוָהָיְלָעָנָשְׁלָעָבָרִי עַבְרִיהָ אוּ בְּעָהָוָה
אוּ בְּעָהָבְנָאָוָה בְּוָהָ וּבְוָהָכְפִּיְ אַיְכָוָת
חַמְצָוָתְ וְהַעֲוָזָתְ וְאַמְנָסְ גָּדָלְ הַשְּׁכָרָה

cuperabunt Israelitæ, iidemque terram suam
inhabitantes templum reædificabunt, atque
ita religionis & sacrorum jus pristinum in lo-
cum restituetur, redibuntque ad sua sacerdo-
tes sacrificia, & ad cantum Levitæ.

M. Quid? Nunc ipsum ante, quam ve-
nerit Christus possuntne perfecti esse homi-
nes, & extremum ævi sempiterni bonum adi-
pisci.

D. Omnino nullum est dubium, quin an-
te & post adventum Christi quisquis prava fu-
giat, sequatur redita, Legi & præceptis adhæ-
rescat, is ad perfectam aliquando sanctitatem
perveniat, & summum tandem bonum conse-
quatur: verum enim nos assidue reprimunt
magnæ multæque miseriae & ærumnæ, multa
porro Lege præcepta insunt, quæ nusquam
licet exequi, nisi in sola terra Israelitica, cum
templum est sede suâ extructum: hujusmodi
sunt sacrificia, religionis solemnia, oblationes,
decimæ, & reliqua. Igitur quo facilius
ad conditionis nostræ perveniamus absolutio-
nem Deum immortalem obsecrare, orare, &
implorare debemus, ut de sancta & augusta
fede sua locum illum sibi dicatum ac consecra-
tum respiciat & miseretur, idemque mittat
Sioni liberatorem, cuius ætate salus Judææ
reddetur ac restituetur, & omnino mens &
natura divina innotescet omnibus natu majori-
bus simul & minoribus, quia enim quidquid

nunc

זיכורתו וקונפינו שבו למקומם בחנים
לעבדותם ולוים לשירים:

ר האם עכשו קדם ביאת הניאל
ויכלו הנפשות לבא לידי שלמותם
והצלחותם בעולם שכלו ארוך:

ת אין ספק שבין קדם ביאת
הניאל או אחריו ביאתו האיש הסר מרע
ועשרה טוב ושוקן על דלתי תורה
והמצויה מקנה לנפשו שלמות ואושר
אננס לפיה שהזרות תונפות ומצוות
דבירות באו בתורה שאא לעשיותם ב
אב באי ויהיה בית המקדש על מנטו
כמו הקרבנות והעבותות התרומות
והמעשרות ושאר הדברים על כן כדו
שיותר בזקלה יבא האם ליר
שלמותו ממעון קרשו ישגחה דשקיין
וירחם על נoho וישלח לציון גנאל
בימי תושע יהודה ומלך יהיו יודעים
אתה ה מקטנם ועד גחולם כי פל מען
ומען

nunc obstat & impedit, id tum amovebitur, & prorsus tolletur.

M. Dixisti pulcrè : nunc expedi decimum tertium fundamentum.

D. Decimum & tertium est, ut credamus constituto tempore, quod uni Deo notum, nec præter eum cuiquam, futurum esse, ut omnes qui fuerint emortui, reviviscant : qui hoc non credit, huic cum Judæis religionis communionem ac societatem esse nullam. *Esa. 26. 19.* Habemus enim in prophetis, *Vivent mortui tuis, cadaver a mea resurgent :* porro, *Experi- scimini & cantate qui habitatis in pulvere :* porro autem, *Et multi ex dormientibus in terra pulvere evigilabunt.* Hi vero sunt homines justi, qui hoc tanto & tam expertendo bono digni judicabuntur : utinam & nos etiam horum in numerum referamur, vitam nobis redat Deus post biduum, excitemur ab inferis, & reviviscamus in ejus conspectu.

M. Quid vero causæ est, cur mundi novitatem potius, quam unum ex ipsis, quos modò recensuisti, tredecim articulis fidei stirpem, & caput Legis esse statuas ?

D. Quia enim totius Legis basis & solidum utique fundamentum est mundi novitas : hoc ubi fidem habet, sequitur prophetiam & signa at-

ומעכבר יסוף ויגוע ייחד:
ר' טוב דברת אמר איזהו היסוד
הוּגָן:

ת' היסוד הּוּגָן הוא האמונה של ותן
הקבוע והנדע לר' לבדו לא לוולה
יהיו המתים שנבד מתו ואין דת ולא
דבוקות בדת יהודית למי שלא יאמון
זה, כמו שכותב יהיה מתייך נבלתי יקוטן
ונאמר הקיצו ורננו שכני עפר ונאמר
זרבים מישני אדמת עפר יקיצו והם
הצדיקים אשר יוכו לזה רצון שנחיה
מכללים יחיט מיוםים נקומה ונחיה
לפניהם:

ר' למה אמרת שחדש העולם הוא
שורש האמונה ועקר התורה ולא
שmeta לשרש ופנה אחר מהיסודות חallo
הוּגָן שאמורת:

ת' לפי שחדש העולם הוא שורש
גיהול ויסור כל התרבות כי באמונה
וארת תהיה הנבואה אפשרית וכל
האותות

atque prodigia, & coagregationem nostrorum longè latèque dispersorum, & mortuorum resurrectionem, cunctaque religionis articulis contenta fieri posse. Et singulorum est facilis & prompta responsio, si quis sciscitur quid ita Deus hoc & illud fecerit, aut facturus sit: nempe sicut Deus universum mundum hac potissimum ratione condere & architectari voluerit, item & eum voluisse, ac pro sua sapientia statuisse hæc omnia, de quibus agitur, in hunc modum efficere. Itaque cum in Lege præcipitur de Sabbato, quod de mundi novitate commonet, ita dicitur, *Inter me & filios*

Exod. 31.17

Israel signum est perpetuum, cuius est ea vis, hoc signum fundamentum est stabile, ac custodia foederis à me sancti cum Israelitis, quorum in animis est insculpta mea Lex, qua cunctis à populis & linguis discernuntur. Nimirum hæc de causa Sabbatum unum tantandum, quantum cætera Legis omnia ponderis habet.

M. Exposita igitur fide simuluna cum rebus ex eo pendentibus, deinceps explices mihi velim quid sit spes, quæ huic adjungitur, cuius ope mortales ad summum vententis ævi bonum pervenire possunt?

האותות והמופתים וקבוץ גליות ותחיית
המתים וכל שאר היסודות כי לנלם
יש מענה לשואל למה נכה יעשה
או עשה כי כמו רצחה ר' ב' לברא ולחדר העולם על זה האופן
כן רצה וגורה חנתה לעשות את
כל אלה ולכך אמר הכתוב בענין שבת
שהוא וכרכון החדרש בין ובין בני ישראל
אות. היה לעולם היוו אות זה
הוא השורש והיסור הנadol אשר בין
ובין בני ישראל עם תורה בלבם
שמבדילים מכם שאר העמים וחלשוניהם
על כן שקול שבת נגד כל התרבות
כולה:

ר' אחריו שאמרת מה היז האמונה
וישעיפה אמרו לי מה זו א' הבטחון
הנלווה אליה שעורת את האדם
לכוא אל האושר הנמור בעולם
היז:

D. Spes donum est divinum, quo mens & ratio nostra sic excolitur, sic erigitur, ut illas animi delicias, qui bonorum finis est, confidamus nos adepturos non propriâ justitiâ & recte factis nostris, sed summâ Dei erga nos bonitate: item & quæcunque hæc nostra vita requirat nos abundè habituros à pro-
vidō Deo: is enim cunctis animantibus larga manu præbet quod cumulatè naturam expleat. Omnes igitur intentis oculis cum fiducia spe-
cent eum, qui suum cuique alimentum sup-
peditat tempore, & quidem æquè pedicu-
rum ovis, atque orygibus.

M. Cedo, quid igitur nos oportet Deo præstemus, ut hæc accipiamus ab eo tan-
ta?

D. Id quod hero servus, quod patri filius, quorum uterque, siquidem à rectore suo bo-
ni quid expectat, enixè facit, ut huic obse-
quatur re & verbis, uterque sua ab eo petit
orans, obsecrans: nos quoque seu ut liberos,
seu ut servos, par est quotidie facere quod
Deo cordi est, hoc est, recta sapere, & age-
re congruenter Legi Moysis scripto & voce

ח' הבטחון היה מתחנה נחונה מארת
 האלקוי בנפשותינו אשר במציאותה אנו
 בטוחים מטענו הנפשות שהוא האושד
 האמתי מצד רחסד האלקוי עליונו לא
 בצדקהינו וטיב מעשינו גם בעולם
 הור שכל מחסורנו ימלא וופחה אוח
 ידו וישביע לנבל כי רצון ועינו כל אליו
 ישברו במציאות הכתחו וזהו גוון
 לכלה אוח אלם בעתו מקרני האנטים
 עד ביש כנין: דבר יטרון לעשרה
 ג' נזונה דבר יטרון לעשרה
 כדי להשיג אוח הדורים האלו מלפני
 ת' כעדן מארוני זכבר מאכיז שאמ
 כל אחד מהם יטוח לדשיג מרבים
 שום דבר ישתרלו לעשרה נהה רוח
 לפניו כרבוים זכמעשים הרצויים
 להם אוח כד לשאול בלשון חתינה
 ובקשה מהם כז אוחנו אט כנין
 אם כעבדוים צדיכים אנו להקרים בכל
 ים ווים הרבוים הרצויים לפניו
 והם

traditæ, huic esse supplices, manus tendere, fundere preces; is enim exaudiet precatio-
nes nostras, nostris votis respondebit. Spes igitur est universa basis, quæ cum ope divina no-
bis est adjumento in extruenda reliqua virtu-
tum columnæ: spes animum tranquillat, &
corpus lætissimâ voluptate permulcat: spes
studio Legis juxta & vitæ civili conducit.
Etenim Deo confidentem gratia circumsepiet
undique: non hic pede vacillabit item, ut va-
cillant ii, quibus est in quocunque alio, quam
Deo fiducia. Nimis hoc illud est, quod
Pf. 37.3,4,5. unctus à Jacobi Deo dicit, *Spera in Domino, & fac bonum, inhabita terram, & pascere fide. Oblecta te Domino, & dabit tibi petitiones cor- dis tui: Devolve ad Dominum viam tuam, & spera in eo, atque ipse faciet.*

*M. Quid? Cunctis extra Deum rebus fi-
dentem sua spes frustrabitur?*

*D. Sic est: quacunque aliâ re homo niti-
tur, calamo quassato nititur: nam si magnis
ille fuis confidit divitiis, hæ subitò præpeti-
bus indutæ pennis evolant è conspectu: rur-
sus eadem multis & variis calamitatibus affli-
guntur,*

וזם מצוות ומעשים טובים על פה
תורת משה שבכתב ועל פה ואחר
כך לשאול מהבב' בathanon ובחפלה
בפניהם ישמע את חפלה חנינה וימלא
בקשותינו ואכ' הבתוחן הוא הבהיר
הנהול השורנו עם אלקינו לעשות
חיל זיהא מנוחת הנפש ושמחה הנר'
ויש בו תועלת ל תורה עלעלם והבטה
כז' חסר יסובבנו מכל הצדרים בלב
ימעדו קרסלו כמו שימעדו למי שיבטה
על זולתו כמאמר משיח אלקי יעקב
בטה בה ועשה טוב שכן ארץ ורעה
אם זנה ורחתעננ' על ה' ויתו לד' משאלה
לבך גול על ה' דרכיך ובטה עליו ודווא
יעשה :

ר' ואיך הבוטח בולתו לא ישיג
בתחנו :
זה כי על מה יבטיח הארכ' וישען
ולא ייהו משענו בשענת' קנה רצם
הצער ברוב עשרו אשר פחואם יעשה לו
כנפיכם

guntur, ruinis opprimuntur: jam si suà rà scientià, ecce morbus non ita magnus. ejus cerebrum afficiat, atque effluat omnis ex animo cognitio: si multâ liberorum, amicorum, ac consanguineorum copiâ, si uxore fidâ; horum spiritus & anima in manu sunt Dei: eveniet igitur ut momento occidant, & præsidio destituatur: iidem etiam dum vivunt pro levissimis noxiis quâm magnas sâpe gerunt iras, atque inimici fiunt: præterea autem si redigatur ad inopiam, si morbo implicitur adeo, ut nec ullum obire negotium possit, nec viatum & cultum familiæ suæ comparare, paratæ domi lites sint, & omnes ab eo simul unâ necessarii deficiant: sapientis enim verbum est, *Fratres hominis pauperis oderunt eum; insuper & amici procul recesserunt ab eo.* Quin etiam servis domi natis & ancillis alienus sit: hæc enim fuit Jobi calamitatibus afficti quærela, *Spiritus meus alienus est uxori meæ, ut obtestet per filios ventris mei.* Nihilo melius erit viribus & lacertis confidere suis, quos temporis puncto morbus enervat: extraneum nescio quid in artuum aliquo tantulum, quantum est sinapi granum, hominem solitarium domi detineat, & impedit quomodo extra limen egrediatur: nihil autem ejusmodi nanciscetur qui totus à Deo pendebit: hic enim divinum numen horrebit, nec horrebit aliunde quidquam: hic unicam Dei majestatem

Pro. 19.7.

Job. 19.17.

כנפים התעיף עיניך בו ואיננו כי כמה
 וכמה פגעים ומרקם מעתדים עליו
 היבטה על חכמתו והנה חולץ קטן
 שיבא במוcho יוכל לאבד אותו ממנה
 הייסמך על רוב בניו ובנותיו אהבי
 אשתו וקרוביו אשר רוחם ונשתחם ביד
 אל ורגע ימותו ויאבד בנוס ממנה וגם
 בחייהם על דבר קטן יוכל ליפול
 מחלוקת וקטטה ויהפכו לו לאויבים
 ועוד אם יבא לידי עניות או חולץ ואני
 ימול לעסיק במלאתו ולהביא טרפ
 לבתו הרבה המריבה בבתו של אדם
 וכל רעיו יבנהו בו כי כל אחיו רשות
 שנאדו אף כי מרעיו רחקו ממנה ילדי
 ביתו ואמהותיו לור יחשיבו וכמו שהר
 מתלון איוב בצר לו רוחיו ורוחה לאשתי
 וחנותי לבני בטני האם יתמרק בגבורה
 ורב חילו אשר כרגע יחלה ויחלש כחו
 ואפילהו כרעין חרודל שיבא לו באחד
 מאבריו ישב בוד לא יצא פתח לא מ
 יקרה למי שיבטה וישען לבם שלם
 באלקין

tem venerabitur: hujus in uno Deo spes sitæ sunt & opes omnes, nec committit, ut naturæ creatæ sui simili assentando se se insinuet: omnino conspirabit ille cum hominibus ad conditorem suum ritè colendum; sed enim horum trepidatione ac discordiâ nihil commovebitur: idem fiduciâ suâ denique sic erigitur, ut animum à fluxis ac caducis hujus ævi rebus abstrahat, atque mentis aciem & nervos adeo suos intendat in studio Legis, & religione sacerorum, idque faciat amore pietatis, non pœnarum metu: tum ut vitam istam otiosam & quietam traducat, & alteram cum oblatione animi & tranquillitate consequatur.

M. Quibus igitur rebus oportet hominis animum imbui ac præparari, ut possit ad summum hujus virtutis gradum pervenire?

D. Nempe quisquis ad illum apicem aspirat, is hæc quinque teneat necesse est, & mentis oculis usque videat. Primum Deum Optimum Maximum dies & noctes hominibus prospicere ac consulere: atque hoc illud est quod scriptum legimus, *Ecce non dormitat, neque dormit custos Israelis*: ad hoc autem opus esse

באלקייו כי לא יפחד ולא יdag משום
 דבר אל'א ממן ולא יעכוד אחר זולתו
 ולא יקוה בלוועו לא יחנוף ליצור
 כמותו ולא יסכים עם בני אדם
 בלתי עבדות בוראו ולא יפיחידתו
 פחרם ולא ירא ממחלקות ולבסוף
 יביאו בטחונו לפנות לבו מהבלוי
 העולם יוכין לבו וטאוו לתרזה ולבורה
 מהבזה ולא מיראה ויירש חי העוז
 בחשקט ובמנחה וחיה העהָב בחתונג
 ושלום :

ר' ומה הם ההקרימות הצריכים
 לידע כדי להביא האדם לידי טורה וו
 בשלטנית :

ת חמשה דברים צרייך לשים
 להם לב כל הבא להחטער בכתה
 עטרה וו ואל ילוו מעני שכלו
 לעולם והם ראשונה שידע שהשי בלה
 משניה על בני אדם לילה ויום
 כמאמר הכתוב חנה לא ינום ולא ישן
 שומר

esse, ut cujusque sit tanta fiducia, quanta maxima esse potest, nec è mente & animo ex-cidat unquam.

Deinde Deum omnibus, quos nostri misere-reat, plurimum misericordia p̄r̄stare, & ab eo rebus nostris clam & palam provideri: por-rò autem, & omnia aliorum in nos studia at-que officia à Dei misericordis erga nos amore derivari; is enim est, qui miseratione permo-veat mentes hominum, & eosdem ad nostram salutem & incolumentatem tuendam incitet: is adeo rerum seriem mirificè contexit ac dispo-nit, & causas annectit alias ex aliis: neque vero meritum est nostrum; sed mera Dei benignitas. Ex quo satis intelligitur quid-quid cuique nostrum obtingat, seu hoc par-vum, seu magnum, id à nullo videlicet alio, quām à summo rectore & Domino constitui.

Tum in uno Deo spem omnem esse defi-ge-dam, nec aliunde quidquam exspectandum: nam si quis & ab alio quid sperat, idem facit ac si confidat mente unā & item alterā, quod sanè grave scelus est, quia Dei p̄p̄otentis opem cum ope committit hominis, qui pri-mùm ex carne & sanguine constat, tum in vermes & lumbrios convertitur: itaque scriptum videmus, *Exeiratus homo qui fiduci-am habet in homine, & ponit carnem brachium suum, à Domino autem recedit cor ejus.*

Tum

שומר ישראל וכל זה אם בטענו
שלם ולא יוח הבטחון מלבו ומשכלו:
שנית שידע שהבָּה מרחם על
האדם מכל מרחם ומשגיח בנטשו
ובנגלה וכי כל רחמים וחמלת שבאו
לו מوالתו הם מרחמי ה' וחסרו עליו
שננע בלב המרחמים ועורם עליו כי
הוא מangel הדרים ומסבכ כל
הסבירות וכל זה מבלי שיהויה ראוי
לכך אלא הסדר אלקיים גמור יידע כי
כל מה שייעבור עליו דבר קטן ודבר
נדול הוא גורת עליו לא זלה:

שלישית שיחד כל בטענו בה
ולא בועלתו כי הכוונה בועלתו כמו
שבוטה על שתי דעתות וחטאנו נدول כי
משתף ה' עם עור בשר ודם אף כי
אנוש רמה ותולעה וכמו שאמר הכתוב
ארור הנבר אשר יבטה באדם ושם
בשר ורונו ומן ה' יסור לבו:

רביעית

Postea castum & purum animum requiri, & eundem bene firmum ad faciendum id quod nos jubet rerum conditor venerandi & colendique fui gratia, & rursus ad illa, quae nos idem facere vetat, detrectanda. Semper & ubique volumus praesto nobis esse Deum, quotquot eo confidimus: sequum est igitur obsequi nos ejus voluntati sic, ut nostræ solemus: immo vero præ voluntate ejus nostram negligere. Omnia qui hanc vitæ rationem tenebunt, his concedet Deus quidquid ab eo petent, quid illi tuncque volent, effectum dabit: sed enim temeritatem verba Dei, præceptisque repugnantes infamia comitabitur ea, quæ nusquam & nuncquam extinguetur: hoc enim sibi vult illud, quod scripsit legimus, *Quæ est enim spes hypocrita, si avarè rapiat, &c. Nunquid Deus clamorem ejus audiet, &c.*

Job. 37. 8. 9.

Pf. 10. 17.

Postremo sumptuam animi contentione adhibendam ad obtestandum atque implorandum Deum, qui videlicet omnibus subvenit appellatibus se, siquidem appellant ex animo. Namque ista vis est hujus verbi, *Preparationem cordis eorum audivit auris tua.* Jam ter in die saltem ad vesperum, diluculum, & meridiem, submissis poplitibus, palmis ad sydera sublatis, & erectis animi cogitationibus Deum orare obsecrare debes, & antea, quam venias ad preces & obsecra-

- 10 -

רביית שתהיה מחששתו טהורה
 ונקייה חוכה לקיים מה שחייב
 הבורא לעשות עבדתו ולהזהר
 טאש הוזרו כפי מה שהוא מבקש
 שיהא הבורא מוכן ומומן מצוי לו
 שהוא בוטח בו על כן ראוי שיעשה
 רצונו כרצון עצמו ויבטל רצונו מפני
 רצון הבורא כדי שהימלא מבקשו
 ורצונו יעשה אבל הבוה את דבר ה
 וממרה מצותיו أنها يولיך את חרפתו
 כמו שנכתב כי מה תקות חנף כי יבצע
 וכן הצעקו ישמע אל וגנו :

חמשית שיכוין בתפלותיו ויעשם
 תחנונים וידע כי קרוב הוא לכל קוראו
 לכל אשר יקרהו באמרת כטמור
 הכתוב תכין לבם תקשיב אוניך ולפחוות
 ומניין תלה תא ביום ערב ובקר וצחרים
 יהיה בריך על ברכותי וכפי רעינו
 פרושים השמים בתפלה ותחנון בחקדים
 ומירה ורנה לתפלה ולהזרות ולהלל
 לפניו

creationes, vim & naturam divinam laudibus efferre, hymnis & odis celebrare, ac carminibus iis, quæ longè suavissimus Israelitarum psaltes, & viri illi synagogæ magnæ panixerunt. Ne quidquam his addideris, neu precationum formulæ à sapientibus constitutas immutaveris, quia enim lingua si quid titubet, erroribus impliceris. Jam quid tibi cunque bonum vel malum eveniat, hilaris id accipias à conditore tuo, quem ideo magnificabis, efferes, illustrabis, secundum id quod

Ps. 116. 13. *Scriptum videmus, Calicem salutis accipiam,*

Ibid. v. 3, 4. nomen Domini predicabo. Angustiam & martyrem inveni:

Et nomen Domini invocavi: id agitur habeas in ore semper; Deus, quæ misericordia ejus est, quidquid nobis facit, nostri boni causâ facit. Item & de singulis hujus vitæ commodis, de cibo, de potu, & de cunctis ad eō rebus semper & ubique Deo gratias agas ex formulis, quas de gratiarum actionibus doctores nostri composuerunt.

De fide & spe satis dictum est: dic nunc, sodes, etiamne quid amplius est homini necessarium ad efficiendam virtutem, quæ semper in animi deliciis consequatur?

לפניהם בכל דברי שירות ותשבחות
שהתקינו נעים זמירות ישראל ואנש
כנסת הנROLלה לא יוסף ולא ישע
מפטבע שטבע חכמים בברכות פ
וחטא בלשונו יהודה טעה ועל כ
כל אשר יארע לו טוב או רע יהל
וישבח ויפאר ליוצרו ויקבל בשמהר
כמו שנחטוב כוס ישועות אשא ובשם
ה' אקרא צורה ויגון מצא ונשם ר
אקרא יהודה רגיל לומר כל מא
דעתך רחמנא עביד לטוב גם על כל
הנאה שיהנה בעהו יברך לאלקוי
במאנל פת בנו ווין משתיו כפי נסח
הברכות שהתקינו רבותינו בכל מקום
ובכל זמן ובכל הדריות:

ר' אחריו שאמרנו מהאמונה והבטחון
היש דבר אחד שיהיה דברחו
להקנות השלימות האנושי וחתענו
דורותני;

D. Est vero & alias animi affectus : is amor appellatur.

M. Quid igitur hic rei est ?

D. Hic amor est divinum munus ac donum, quod ubi nobis datum est, Deum sic, ut pars est, pro summa ipsius amplitudine atque præstantia amamus, & pro maximis ejus erga nos meritis : atque hic est ille, qui cum timore conjungitur amor : hoc adducimur, ut Legis & præceptorum jugum accipiamus : hoc cogimur universis hominibus, utpote Dei manus factis, studere & opitulari pro facultatibus nostris. Etenim bona magna pars Legis est istuc, quod tibi invisum est, alteri ne feceris.

M. Atenium amare & timere res duas sunt contrariae, atque inter se repugnantes : qui fiet igitur, ut Deum horrentes ac reformidantes iidem & ament ?

D. Nempe cum homo considerat animo rerum creatarum fabricationem tot & tantarum ac tam admirabilium, inde agnoscit intelligentiae

הַיְשָׁמֵעַ אֶת־מִקְרָא־מִעַבָּר־הַאֲדָבָרָה;
לְפָנֶיךָ וּמִמֶּלֶךְ־הַמּוֹעֵד־הַזֶּה;
תְּהִיאֵת־הַאֲחָבָרָה־הַזֶּה מִתְעָשָׂה־וְתִזְעָשָׂה;
מִאֶת־הַאֲלָקִים אֲשֶׁר־בָּאַמְצָעָתָה־אֵת
אַוְרָפִים אֲתָּה־רֹאֶה־מִפְנֵי־שְׁרָאָב־לְךָ
מִפְאָת־נְרִילָתָה וּלְסָעַלְתָּה וְתִסְסָחָה
עַלְגָּוֹת וּוֹחֵדָה־הַאֲזָבָה שְׁחָלוֹתָה
בְּיוֹאָה וּמִמְחֹתָה־הַאֲחָבָרָה־הַזֶּה אֵת
פָּגָקִים עַל־הַתּוֹרָה וּמִמּוֹצָה גַּם
שְׁבָעָבוֹרָה אֲנוֹמָצָלָכִים לְאַחֲרָבָה אֵת
הַבְּרִיּוֹת־מַעַשֵּׂי יְדוֹ וְלִחוֹנָגָם כַּפִּי־מִשְׁאָתָה
וְהַשְׁׁבָּוֹה כָּלַל־גָּוֹלָד־רָעֵל סָנִי לְחַבְּרָה
לֹא־תִּעְבֹּר;
רֹאֶךָ הַיָּאֵת הַדָּרֶךָ לְאַחֲרָתוֹ
וְלִירָאָתוֹ כִּי־רְבָרִים אֶלָּו הֵם־שְׁנִי
דְּבָרִים הַפְּנִים כִּי־הַזֹּרְאָן וְחַרְחָא אֵיךְ
יָאָרֶב;
עַתָּה בְּשֻׁעָה שִׁירְבְּגָוֹן אַרְבָּה בְּמַעַשָּׂיו
וּבְרוֹאָיו הַגְּפָלָאִים וְהַגְּרוֹלָאִים וּוֹרָאָה מְהֻן
חַכְפָּתָיו

gentiæ divinæ vim immensam atque infinitam,
 quam continuo colit, laudat, prædicat, atque
 adeo naturam Dei præpotentem & excellen-
 tem perspicere vehementer avet: *huc enim*
 spæctat Davidis illud, regis longe religiosissi-
 mi, *Sitiens est anima mea Dni fortis viventis:*
 applicat igitur animum ad harum rerum co-
 gitationem, & rursus animum ab ipsis confe-
 stim avocat, pavet, tremit, sentit se naturam
 humilem, pusillam, tenebricosam surrigere su-
 am intelligentiam mancam & inchoatam ad
 summam illam & planè perfectam mentem:
 qua de re David ita loquitur, *Cum suspicio cœ-
 los tuos opus digitorum, &c. Quid est homo
 quod memor es ejus?* Ita fit ut numen divi-
 num metuat homo simul & amet, servetque
 Legis præscripta duo, quorum alterum alte-
 ri contrarium esse videatur, hoc videlicet,
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
 &c. Et illud, *Dominum Deum tuum timebis,*
ei soli servies, ipsis adhærebis. Hic enim timo-
 re conjunctus amor sincerè commodèque Deo
 nos adjunget; namque his adducemur, ut
 quam tenet Deus agendi rationem nobis ad
 imitandum proponamus: Deus autem creatis
 suis sibi moderandis comis est, benignus,
 æquus, & fidus, (quæ tamen affectionum va-
 rietates in effectibus insunt tantum, quia enim
 affectus non cadit in Deum ullus:) igitur &
 nos tales evadere studebimus, atque his gra-
 dibus

P. 42. 3.

P. 8. 4.

Ibid. v 5.

Deut. 6. 5.

Ibid. 10 v.
20.

חנפתו שאין לה עד ולא קין מיד
 הוא אהוב ומשבח ומפאר ומתוארו
 תאוור גROLAH לירע את רה הנדול כמו
 שאמר דוד ע"ה צמארה נפשי לאלקים
 לאל חי וכש מ |שחשב בדרורים אלו עצמן
 מיד הוא נרתע לאחורייו וירא ויפתח
 ירע שהוא ברורה שפלת וקטנה
 אפלת עמודת ברעת קלה מעוטה
 לפניהם רעים רועית כמג שאמר בדור כי
 אראה שמייד מעשה אצבעתיך וכו' מה
 אנוש כי תוכרנו וכו' ובזה האופן יהיה
 ירא ואלה ומקיים שני בחריבים
 שנראים כאלו מכחישין זה את זה
 ואהבת את האלקיך בכל לבך וכו'
 ופלוק את רה אלקיך תירא ואותו
 תעבדו וכו' תרבך כי בואה האהבה
 והיראה וזה הרכבות האמתי והנכון
 כי באמצעותו ילך בדרכיו מה הוא
 חנון ויחופש ישדר ונאמן ומתנהג עם
 בריותיו במרות האלו בלי שם הפעולות
 כן

Lev. 19. 2. *dibus ad sanctitatem ascendere, siquidem in
Lege est; Sancti estote, quia ego sanctus
sum.*

M. Quid? An ad ob inendum summum bonum præter geminum hunc, de quo dispu-tasti, amorem erga Deum & homines, porro quid est necessarium?

Deut. 6. 5. **D.** Omnino in his duobus Lex tota vertitur: illud enim, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex toto animo tuo, & ex toto viribus tuis*, prorsus omnia continet ea, quibus declaratur quid Deo debeat homo, præcepta, jubentia, vetantiaque: & hoc alterum,

Lev. 19. 18. *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*, itidem omnia, quæ pertinent ad officium hominis erga homines, præcepta complectitur, tam imperantia, quam prohibentia, legitima bonorum commercia, & dolos malos, judicia capitalia, iura connubiorum, & hæreditatum, quibus rebus divina Lex & societas hominum continentur. Nihil igitur aliud est quod nobis servis Domini nostri gratiam conciliet, quam isterum duorum observatio præscriptorum, ex quibus omnino præcepta dependent sexcenta & tredecim.

פָּנָן הַדָּבָךְ כֵּן יִהְיֶה כֵּן וַיָּצָא מִפְּדָרָגָה
הַאֲלֹוֹ אֶל מִדְּרָגָת הַקָּדוֹשָׁה בְּמַוְתָּא שְׁבַתָּזְבֵּחַ
קָדוֹשִׁים תְּהִיוּ כִּי קָדוֹשׁ אָנִי: וְבָתְרָא
לְהַצְטָרֵךְ לְעַשְׂוֹת דְּבָר אֶחָד לְבָא
אֶל הַשְּׁלָמָות מִהְאָוֹשָׁר נָסַף עַל הַשְׁנִי
רְבָרִים אֶלְוֹ שָׁאָמָרָה אֶחָבָת הַמָּקוֹם
וְאֶחָבָת הַבְּרִיּוֹת:

תְּשַׁנְיָה דְּבָרִים אֶלְוֹ הַמְּכָלָן נְוָל
בְּכָל הַתּוֹרָה כָּולָה כִּי וְאֶחָבָת אֶהָד הַ
אַלְקִיךְדָּבָר בְּכָל לְבָכְד וּבְכָל נְפָשָׁךְ וּבְכָל
מְאַרְךְ יַכְלֹל כָּל הַדְּבָרִים שִׁבְינוּ לְבִינוּ
הַמָּקוֹם בְּהָמָצֹות עֲשָׂה וּמָצֹות לְאָ
תְּעַשָּׂה וְאֶחָבָת לְרֹעֵד כְּטוֹךְ הוּא כָּל
כָּל הַדְּבָרִים שִׁבְינוּ אֶדֶם לְחַבְדֵּו עָשָׂו
וְלֹאֵין דְּבָרִי סְמָנוֹת וְאוֹנוֹת וּדְוִינוֹ
נְפָשֹׁות נְסָף תּוֹרָת הַנְּשֹׁאָן וְהַבְּכוֹחָת
שַׁהַתּוֹרָה וְהַיּוֹשֵׁב בְּנוֹי עַלְיָהָם וּבְמַתָּ
יִתְרַצֵּחַ עָבֵד אֶל אֲדוֹנוֹ כִּי אָמֵן בְּשָׁתִים
אֶלְהָה לְשָׁפֹעַ וְלְעַשְׂוֹת אֶת כָּל חַדְּגָה
מָצֹות הַתְּלִוִּים תְּחִתֵּיכֶם:

M. An huic erga homines amori, qui hoc versu, *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*, comprehenditur item, ut amori illi erga Deum immortalem toto corde & animo, totisque viribus inserviendum erit?

D. Cum amores isti duo duæ veluti columnæ Legem fulciant, hos inter se paræ esse convenit: amor autem noster erga Deum haud dubiè cor totum, & animum, & vires adeo sibi vendicat omnes; quod perinde est ac si dicas, ad servanda Dei præcepta illa, quæ mentem & rationem spectant, verbi gratiâ, ad rejiciendas opiniones extraneas, & à vero alienas necesse esse amoris divini fervore cor nostrum ardeat, idemque intimo quodam metu afficiatur usque adeo, ut potius, quam Dei monitis & præceptis refragemur, vitam nobis eripi sinamus, ac multò etiam minus ob rei nostræ jaætiram aliquid contra divitiam Legem faciamus, uno verbo ut amor ille noster erga Deum, si spoliemur vitâ, fortunis, & omnibus insuper iis, quæ nobis in hac vita cordi sunt, quo denique omnis reddit corporis incommoditas, ille tamen impedit, quomodo contra rectoris & Domini nostri præcepta quidquam committamus: igitur & noster in homines amor cor, & animum, & vires requirit omnes.

ר' האם אהבתה הבריות שתלו בז
ואהבתה לروعן כמוד' צרי' שיזיה בכל
לבך ובכל נפשך ובכל מארך כמו
אהבתה המקום בז:

ת' להיות ששתי אהבתה האלו
הם עני עמו ראי התיירא ראי שיזיה
דומים זה זהה וכמו שאהבתה המקום
היא נナル לב נפש ומארך רל' כי
ליקים מצותה ה' התלוים בלב ובנפש
כונן להרחק הדעות הורות והנכריות
מלבו צרי' להתלהב בנפש משלבתה
אהבתה האלקית והיראה הפנימית
עד שאפילו ארם נוטל נשתו לא
יעבור מפקודו ה' וממצתו וכל שכן
שלא יעבור אם יהיה בדבר חסרו
כיס שעל כל אלה מפני אהבתו ית'
אם יטלו ממנה נפשו וסמנה ולבו הינו
שיצערוז-בנופו אל יעבור על מצות
קונו כן אהבתה הבריות צרי' שתזיה
בכל לב נפש ומארך;

ר

M. His posterioribus verbis tuis lucem addas oportet, & exponas quatenus illa tria postulat amor in homines.

D. Ad cor quod attinet, ut nullum in hominem odium corde conceptum habeamus, de *Lev. 19. 17.* quo quidem expressè Lex, *Non oderis fratrem tuum in corde tuo.* Etenim quod alto pectori repositum manet odium, id maximam partem ex invidia natum est: cuius odii quidem longè major est acerbitas, quam ejus, quod injuria, contentio, vel id genus alia res peperit. Namque hujus odii sublatâ causâ protinus & tollitur omnis illa fervida spuma, atque adeo remedium est aliquod: at omnino remedium illi nullum inveniri potest odio, quod ex invidia dicit originem: id rixas semper excitat, turbasque facit tetras: id evertit templum secundum, quod non item uti primum idololatriâ, stupris, adulteriis, incestis, & homicidiis foedatum erat: id reliquias Judæorum è finibus suis exterminavit, & Israelitas, qui supersunt, retinet etiamnunc captivos & exules: id porro fuit, quod exturbationes nostrorum ex innumeris penè locis, quod cædes, quod calamitates, quod miseras & aerumnas

ר' צרייך אתה לפרש דבריך ולהוירע
 אך באחרת דבריות יהיו שלש אללה:
 ח' בכלל לבך היינו שלא לשנה
 שום אומם בלב כמו שכחוב לא
 חשנא את אחיך בלבך והשנאה
 אשד בלב חובה באה מלחמתה הכנאה
 ונזולת השנאה הבאה מלחמתה הכנאה
 יוצר מהבאה מלחמת עלבון ותחרות
 או דבר אחר כי וו בסור הסבה סייר
 נל' חלאתיה ויש לה תקומה אמונה
 הבאה מלחמת הכנאה אין שום תקנה
 לה כי בכלל עת תשורט מדרנים ויעל
 באשד היה אשר החריבה מקדש שני
 שלא היה בו לא עבירות אלילים
 גילוי עריות שפיכות רטמים כמו במקדש
 ראשון והיה אשר הרגלה את
 פלוטר יהודה ומקיימת את שאירית
 ישראל בגולות ואשר סבבה כל
 גירושים והרעות והצרות שהיו
 מעלים בגולות החל היה כי עדרין
 צחנתה

nas peperit omnes, quas usque ab initio gravissimæ captivitatis istius perpetui fumus; idemque fumum adhuc exhalat ita spissum, ita fœtidum, uti perdat omnia. Atque odium illud corde penitus insitum, *odium temerarium* nominatur: nimirum nulla de causa præter meram invidiam cor humantum invadit: id vero est omnium multò gravissimum, quia duplex in eo prævitas inest, livor, qui tollit hominem è medio; & malignitas, qua pectus inficitur. Itaque præscriptum est, *Ex toto corde tuo*: neque enim id solum hominis est, hanc inhumanitatem prorsus à se depellere; sed etiam quemvis hominem amare toto pectori, à qualicunque invidia ac contentione abhorrere: hoc enim est amare toto corde. Est alterum odii genus, cum ab homine homo animum habet alienum, non ex invidia atque similitate, sed propter mores & ingenium ejus, qui displicet, malum: namque ut morum similitudo per se ipsa mutuum inter homines amorem excitat; sic contraria morum & naturæ discrepantia parit odium. Quod videlicet odio superiori minus acerbum est: verum tamen extirpationem habet difficilem: itaque monemur, ut longius ab eo recedamus. Nam illud, *Ex toto animo*, hanc habet sententiam, si cuius mores cum ingenio tuo minus

צחנתה ועשנה עליה להשחית ווהשנאה
 הואת אשר בלב נקראת שנאות חנוך
 כי על עסקי חנוך וקנאה בלבד נכנסה
 בלבו של אדם והוא קשה שבכלם
 כי תרתי את בחו לנរיעותה הקנאה
 שביציאת את האם מזו העולם
 והשנאה אשר בלב ועל זה נאמר
 בכל לבך כי לא לבך חייב אדם
 להזדר שלא ידבק בו מאומה מהאר
 הרע זה אמנס לאחוב את האם
 בלבו ולזרהיק ממנו שמי קנא
 ותחרות
 וו היא אהבה שבלב עיר יש ענאה
 אחריה וו היא שארב שונא לחבבו לא
 מפני קנא או תחרות אלא מפני רוע
 המודעות אשר בנפש חמתוור כי כמו
 שהטבע נתן שהאהבה נופלת בין
 הרים בין נחלא ידתו יחר האנשים
 במדותיהם ובמוניהם יפל בינויהם
 שנאה וו אינה קשה כראשונה
 אמונת קשה לתקן ולכך מוזרים אנו
 לחרהך ממנה לפי שנאמר בכל נפשך
 היינו

minus congruerint, debes eum ferme tamen
 & diligere: Deus enim est idoneus, cuius
 causa sic facias. Tertium dei genitum est,
 quod ex opum immoderata cupidine nasci-
 tur: atque hoc spectat illud, Et ex tota viri-
 bus: hunc autem generis subest etiam veluti
 opificum aliorum, in alios. Nam opus pati
 sex ferè arti suæ deditos odit, quod nos face-
 re videntur. Et vero si secum ipse reputet
 aut sex omnes omnino dotes, rupes, honores,
 ab uno Deo profici, nec quicquam obtinge-
 re quod ab eodem est alteri destinatum, tan-
 tū habebit, ut afferat suam vestimenta
 habiturus; ut potius eos amaturus sit ob vita
 similitudinem. Jam si ventiat virus, ut aliqua
 concordia atque amicatio existat ut etiam
 altero, in ius sancit causam agant, & cum
 item ad liquidum cognitam judex diremerit,
 tuncque petitionam adversarii poshat. Nam
 universus intelligentia corpus impetrat quicquid
 & ejusdem hominis corpus in partes suas de-
 scriptum ac distributum. Non est autem, ut
 quicquid hominis pedum, et ratiocinii
 membris offendit, is pedis ulciscendi causâ
 manum male multet: similiter ergo si viro
 peccatis aliquid, non fuit est in juri non
 eis isti non esse peccata memorem, sed illud
 ex-
 sertus est et cetera nunc

היו אף על פי שהבירך אינו שלו
 בתרומות ננטש חיב אתה לסבול אותו
 ולאהבה אותו בעבור ה' שכחה בראי
 המין השלישי מהשנאה היא הבאה
 מחרמת דורא רטמנא וודה שנפטר
 בכל מארך ובו השנאה גם כן אותה
 הנופלה בין בעלי האומניות שככל
 אימן שונא בני אומנהו ועל הדבר זה
 גם כן מוחדים אנו ובשיחוב הבעל
 אומניות שהכל מארת ה' העושר והכבד
 ואין אדם נוגע בכך שטוכן לחבירו
 לא ישנא לבעל אומנתו אהרכה יאدب
 אותו מפני הדרמותו אליו וכן אם ריב
 או מצה יפול בין אנשים וננסה אל
 השופט ושפטום ורוב יריבו יחד באווח
 הדבר אשר יפול הריב והאמת יעשה
 ריבו ולמה ישנאו זה את זה אחר כן
 כי כל העדה כלם כנופ אחדר נכרת
 באבריו וכמו שאם ידו של דבר תכה
 את רגלו או שום אבר אחר מאבריו
 לא ישוב להכות לידו לנוקם נקמת
 רגלו

extemplo condonare, & pro delinquentे ve-
 piā à Deo precari. Hanc enim agendi ra-
 tionem tenuit nōster ille parens longævus, de
 quo scriptum legimus, *Orante autem Abram-
 ham sanavit Dominus Abimelech.* Præterea autem
 hoc quisque facito cum animo cogitet, nobis,
 qui nūquā unum intermittimus diem, quin
 plurima peccemus in Deum, nihilominus ab
 eo peccata scelera condonari. Quare si su-
 mus ejus filii, quemadmodum scriptum vide-
 mus, *Filiī es̄tis Domini Dei vestri,* si sequi
 viam ejus nostrum est, profecto debemus iti-
 det̄, ut ipse, veniam dāre, & iracundiam
 omittere: quisquis enim iram, hoc est, ulci-
 scendi libidinem missam facit, huic vero sce-
 lerum poena remittitur, par pari refertur.
 Porro nos inter nos confutemus verbis ad ani-
 mos à pravitate convertendos accommodatis,
 nec committamus, ut luendum nobis sit id
 quod commeruit aliis aut cogitando, aut lo-
 quendo, aut operando: sed in hac triplici
 agendi ratione prosimus alteris alteri: nam
 que hoc sibi vult Legis illud, *Diliges proximum
 tuum sicut te ipsum.* Nempe quæ tibi cunque
 suavia & jucunda sunt, hæc cunctis societate
 tibi cunctis parare, operatione & oratio-
 ne configere debes, in gratiam redigere con-
 juges,
 DIVITIIS VITIIS FVORTI VITIIS
 QUIT

Gen. 20. 17.

Deut. 14. 1.

דָּמֶלֶן אֶבֶן יְהוָה אֶשְׁלָשָׁה תְּזֹהָה
 שְׁלָא לְנִקְיָם לְנִטְוָה אֶבֶל לְמַחְלָל
 לְזָמָד וְלְחַתְּלֵל אֶלְעָד הַאֲלִיו שְׁמָאָל
 לְלוּ בְּמַמְּשָׁעָה שְׁעָשָׂה תְּזַזְּזָה אֶבֶן שְׁלָא
 יוֹתְּפָלָל אֶבֶרְחָתָה אֶל הַאֲלִיקִים
 וְיַרְפָּא אֶל קָוָת אֶת אֶבֶן מַלְאָךְ זִמְשָׁבָת
 מְבָאָמָן מִלְמַעַתְּפָתָה גּוֹתָא נְחַטָּבָת
 לְחַשְׁאָה תְּלָלָה יְבָםָה זָמָן לְפָנָיו יְהָמִין
 וְהָוָא בְּמַחְלָל לְאַנְעָלָה חָוּנָה וְהַמְּשָׁאָה
 אֶבֶן אָנוּ בְּנֵי דָאָתָּים אֶבֶן יְהָמִין
 אֶלְקִינָת וְמְצָוָה בְּלֶפֶת מִבְּדוּלָה
 מְחוּיִבִּים אָמָן נְסָמָן לְמַחְלָל כְּמַמְּשָׁא
 וְלְהַעֲבֵיר עַלְמַתְּחָנָן בַּיְכָלָה הַעֲוָבָה
 עַלְיָה פְּדוּתָה עַפְּדִיָּה לְלֹו כְּלָלָה פְּשָׁעָה
 פְּרָהָה כְּנֶגֶד מִסְדָּה וְהַגָּתָה גִּנְכִּית אֶת
 עַמְּתוּנוּ וְהַמְּחַכְּפִּית הַמְּתַיְּשִׁמְךָ עַל
 הַלְּבָב וְלֹא מְשָׁא עַלְיוֹ חַסְאָה לְאָ
 בְּמַתְּשָׁבָה לְאַבְהָבוֹת וְלֹא בְּמַעְשָׂה אַבְלָל
 בְּשָׁאָתָה אֶלְעָד מַעַלְיוֹ וְהַזְּאַבְבָּחָת
 לְרָעָד כְּטוֹךְ כִּי כָל הַדְּבָרִים הַנְּאָהָבִים
 וְהַרְצִיוִּים

P. 34. 15.

judges, cives inter se conciliare: hoc enim illud est, quod scriptum regimus, tuqure pacem, & perseguere pacem. Porro debes iisdem inservire cogitatione, hoc est, illis ex animo factum velle, & Deum tam assidue pro filiorum, quam pro tua prosperitate cogere.

¶ De duobus illis locis, quibus universa Lex, atque adeo omnia hominis erga Deum, & homines officia continentur, copiose disseruisti: proximum est, ut explices plane peccatum semina, quot & qualia sint eorum, a quibus declinandum, ut ea ne obstent, quomissus summus illud, quod speramus, bonum aliquando consequamur.

¶ Quid est id quod obstinatio dicitur? cui nomen verius convenit?

¶ Quid est id quod obstinatio dicitur? cui nomen verius convenit?

¶ Quid est id quod obstinatio dicitur? cui nomen verius convenit?

¶ Quid est id quod obstinatio dicitur? cui nomen verius convenit?

מהאנום לך תיב אודה לדורותך
 במתעה וברבור אלעשות לרעד לאחנן
 שלום בין אמת לאשתו בין אדם
 לחבירו כמו שכחוב בקש שלום יונדקו
 ובמחubar שחתמור בלבד שיבא
 אליו טומך אערל זיין חחפה להעטאל
 וה חמייה כמו שאחד מתפלל על
 שבתך : נא שיבא עזבון עזבון עזבון
 טלית אחר שפירושה שני עמורין אלו
 שלילים כל חתדר מלך רבי
 שבון אדם למקום ורבויך שבון
 אוים לחבירו אמרה בכלל כמזה חמת
 שרכי העונת שירח מהך דארם
 קרו שלא ומעהו טבאג ארך הואר
 חמקאה : ut operis ob : hoc in secundis
 שרכי איסרכו ברכות אלה שרכות
 שרכי שרכי העונת חם שלש זהב
 טיר שונן ופשע : Namque datus dico curundus
 גוף כו מה גויא הנקרת מודה : ut oratio
 התי להירת בז יצר לב האם גו
 מנורי עולבה העיסה שהנחותם
 מעד

inclementius) satis quisque commodis à puer-
o infervit, & proclivis ad libidinem volupta-
tes delicatas & temporales sic appetit, ut a
concessis intermixta non distinguat, dum ex-
pleat cupiditates planè pecorinas. Cùm igi-
tur homo quid voluptatis appetitæ causâ vo-
lens admittit, & videns sciensque se peccare,
indulget genio tamē, id vero dicitur obsti-
nate fieri.

M. Quid vero est quod imprudentia voce-
tur?

D. Hujus ego recte dixi, ut rationem
esse duplēcē: unam in factō positam, ut si
quis ignorans aliquid esse factu nefas, id esse
etū dederit, quod illud putare facere lice-
re; Nam erroris quis intelligat. Alteram
esse, cum incogitans se dedat aliquis ejusmodi
rebus, quæ omniō per se ipsæ non sunt adeo
flagitiofæ: verum enim his abstinere probita-
tis est; hujus generis sunt desiderare pecca-
tum, iniquitatem concupiscere, otiola verba
facere, concessis è rebus nimia voluptatem
percipere, & si quid horum simile: hzc enim
omnia deterrent hominem, ne applicet ani-
mum

מעיה עליה, וכל איש לבעש מנעריו
 נקל לחשד אהיה שהזרת לפיו ותאות
 מהענני העליך נחזרת ילא יבחן
 בין הרבוזת הפתוריות והאסוריות כדי
 למלאת תאות הנפש הבהירית וכל
 השעות הנשאות בזען מלחמת התאות
 והחמיריה והודיע אליו חטאחו זטכלו
 ותפזר, אחר יצרו יקראו כלב שנעש
 בטויר: רמה הוא תקראה שנג: תקראה
 ת על שני אופנים נקל לאמר
 אם שנג בעניין המעשה כי לא הודיע
 אליו שחדבר ההוא עון לעשת וחוש
 שהוא מותר ושנויות מי יבין או כי
 בשגנה נתפרה אחרי הרבירים שנופם
 אין אסור לנפרי אמנט מצור, להודיע
 טהם לנו הריזורי עביריה מחשבות
 און דברים בטלים רוב התענו
 בטלרין חטאותיהם וכיווצאים כוות
 שלם בטליך את האם מדבקות
 מחשבה

mum ad considerationem Dei conditoris sui,
neu debitam itti pietatem attribeat: horum
ea vis est, ut homines sensu ad negotiis
abducant, atque his septem implicit animi
vitii, quæ Deus odit, abominatur, quæque
hominem de sanitate ac mente deturbant, &
eidem hujus & ævi venturi vitam pariter adi-
munt.

M. Quæ vero & qualia sunt tandem ista
septem abominanda animi vitia?

D. Haec sunt pervergatis, veluti septem
summâ proceritate caudices, quorum è ramis
inter se consertis ac commissis, enascuntur
universa scelerata. Ac principio quidem ita
videntur esse furilia ac levia, ut ab illis habi-
caveat nemo: postea vero hominem illis ob-
temperantem opprimunt, & quod est eorum
vis inumanis, nec ferocius potest, ut is, quem
depravavit, corrigatur: imbuant enim
mentem improbitate. Quare quisquis cupit
animum tueri suum, vitiiis ab istis quam po-
test diligentissime declinet: ea sunt desidia,
superbia, helluatio, libido, ira, avaritia, invi-
dia, quibus risdem alia septem inciduntur no-
mina prophetæ, illa uidelicet, mulum, incir-
cuncisum, immundum, inimicum, offendicu-
lum, lapidem, absconditum.

מִחְשָׁגָהָה בְּרָאָנוּ וְאַחֲקָצָה כְּלֹתָתָנוּ בְּדָבָרָם
 שְׁמַעַת פְּעַט אַעֲלָמָה לְהַנִּילָה לְהַלְלָה
 לְזִבְחָה הַנִּעְמָנָה וְקַבְעָה חַבְנָתָה לְגַבְשָׁה
 אַתָּה שְׁלֹעַת הַתְּבָרִת קְרִיבָה אַשְׁר שְׁנִיאָה
 וְלַטְרָנָה נְבָשָׁה בְּאָפָה וְלַגְּבָרָה מְפָנָה
 וְלַלְלָה עֲמָלָה וְהַבָּא בְּלַפְתָּה מְפִתְחָה
 ר' וּמָה הַנָּה שְׁבָעָה חֻזְבָוֹת אֲשֶׁר
 בְּנֶפֶשׁ :

ח' נִסְמָשְׁבָּעָה נָפִי עֲבִירָה רָאשִׁים
 אֲשֶׁר חַחְתִּים יְשַׁתְּרֹנוּ כָּל הַעֲנוּרָה
 וּבְרָאשִׁיתָם נְרָאִים דְּבָרִי שֹׁוֹא וְאַין
 אַרְכָּם עַנְשָׁמָר מְרָכָם וְאַם יְתַפְתָּה
 אַחֲתָהָתָן נְטוֹעָנָן יְכָתְּבָתָן הַעֲלָמָתָן
 בְּלַפְתָּה שְׁמָן הַקְּשָׁבָה אַלְמָנָה לְתַלְלָה
 אַתָּה אֲשֶׁר עַמְּלָה כְּחַנְדָּתָה מְקַנְתָּתָה וְאַתָּה
 כְּחַלְנוּ-יְרֻשָּׁה בְּתַפְשִׁיאָה כְּעַבְדָּךְ
 שְׁוֹמֵר גְּבָשָׁה וְרַחֲקָה וְהַקְּבָעָה וְאַלְהָן זְבָחָה
 הַבְּטַלָּה הַנְּאַדְדָה הַגְּחַנְמָה הַזְּבָבָה זְבָבָעָס
 הַקְּמַצְבָּה הַקְּדָדָה וְלַדְבָּר שְׁבָעָה שְׁפָה
 בְּרַתְאַלְבָּתָה אֲשֶׁר קְמָתָה לְהַם וְלַמְּבָאָתָה
 הַהַם רַע עַרְלִי טַמָּא שְׁוֹא מְכָשֵׁל אָבָה
 צְפָנִי :

M. Quæ dixisti modò egent explicatione: quare age edissere vim & naturam cuiusque horum septem vitiorum, & ostende quomodo eorum hæc, quæ paulo ante posuisti, vocabula, vocabulis respondeant illis, quæ his iisdem vitiis imposuerunt prophetæ.

D. Desidia vitium est quod hominem sic afficit, ut animi sui excolendi munere neglegat, omisso, sedeat & oscitetur, atque ad frivola futiliaque cogitationem à cognitione Legis, observatione præceptorum, & operis effectione convertat. Ea verò est vitiorum omnium origo, proptereaque *malum* dicitur. Namque hoc sibi vult Legis ille versus, *Figmentum enim cordis humani malum est ab adolescentia ejus.* Sic est homo videlicet, inertiam se dedere multo mavult, quam laborare, ut naturam suam ex omni parte perfectam reddatur; nec verò hanc esse propriam animi perfectionem intelligit. Atque eodem isto vitio tenetur qui tesseris, chartis lusoriis, consimilique istarum alea perpetuo ludit, quippe qui nihil prorsus confert ad utilitatem communem. Neque enim datur homini usura vitæ, nisi ut eam consumat vel in perpetua meditatione Legis, & exercitatione benignitatis, vel in mercatura facienda, vel in arte tractanda, vel in moliendo ejusmodi opere, quod ad conservationem mundi conducat. Est igitur aleator in eorum numero hominum, qui juri dicundo non sunt idonei.

ר' פרש דבריך ואמר טבע כל אהבת
מהעטיה האלה ואיך מכוננים השמות
שאמורה עם אותם אשר קראו לדם
הנביאים :

ח' הבטלה היא רעה חולת
שארכם מتبטל ומתעצל לבא אל
שלמותו יושב ופונח לבו לדברים
בטלים ואינו עוסק בתורה ובמצוות
ולא במלאתנו והיא ראשית כל
העונות ועל כן נקרא רע כמו שכחוב
כוי יוצר לב הארכ רע מנעו ריו ואוהב
הבטלה יותר מתחעס בשלמותו ולא
ידע כי בנפשו הוא ומכל העון הזה
המשחק בקobia או בקלפים וכיוצא
לפי שאין מתחעס בישבו של עולם
ואסור לארכ שיתעס בעולמו אלא
או בתורה ונגילות חסדים או בסחרורה
או אומנות ומלאה שיש בהן ישוב
של עולם ועל כן אש והםכל אוחם
שהן פסולים לדון :

הנאורה

Superbia regnum est sine diademate: vide
 as hominem, sese contumaciter efferentem, in
 quo sit aurium, oculorum, & animi fastidium
 tam insolens, nihil ut audiatur, neque cernatur,
 neque intelligatur: verum enim vero quid est,
 quod sibi tantum arroget homo, qui vermis
 bestia serpens aliquando futurus est? Qui
 flaccescit uti flos, & veluti funis evanescit?
 Igitur sic affectus *incircuncisus* appellatur, ex
 quo Legis illud, *Circuncidetis igitur præputi-
 um cordis vestri, &c.* Ac primo quidem su-
 perbia parit odium: alpernantur eam & ab-
 horrent omnes: namque potest aliqua cum
 rebus ceteris esse coniunctio, cum superbia
 nulla potest. Jam ex offensione atque odio
 hominum dispersionem, & hinc constat vasti-
 tatem & ruinam circunquaque existere. Ex
 quo cognoscitur coetus hominum ab homine
 superbo dissipari, atque adeo mundum everti.
 Quod si superbus invitus est inferis, non est
 certe minus superis: nam cui homini homines
 sunt omnes insensi, hunc & Deus iratus
 est.

Helluo dicitur is, in quo est insatiabilis avi-
 ditas epulandi, atque ita epulandi, ut posterio-
 ribus epulis superiores semper obfuscarentur:
 est enim appetitio vesana inhærens visceribus
 impiorum, qui ita dicitant, comedamus jam
 hunc ac compotemus, cras enim moriemur:
 Eetenim vivunt ut edant, non edunt ut vi-
 vant.

הנאות היא מלכחת כל רגע
 שארם מתגאות אשליה אנט ועינו ולפּ
 מלשםו ומלראות ומלחבין כי אין
 הנאות ארט שפט רטמה ותולעה
 כי נבל וכעשן מהן וועל בו נלרא
 על גטו שנחטב ומלחט אט ערלה
 לבננטנו וננו וממנן ימץ השנאה של
 הבלתיות שנאנים אותו נילכל הבלתיות
 לשחים הוין מון הנארה ווירע כי מן
 השנאה ימץ הפורז ומין הփורז
 לאשפוז והאבד נמציא הבעל נארה
 מחריב היושב והעלב והוא שנאי
 למשה ולמעלה של שאין רוח
 תבריות נהיה הבט אין רוח המקום
 פהו גוטו : לא יכולו לשבוע ולפנשה עזיק זרי אל
 הנרגנו הויא דפראור בכל חאות
 לא יכול לשבעה ולפנשה עזיק זרי אל
 אמרה טשולחה בבטן דרשען
 האותרין אכלו ושותה כי מהל נמותן
 וחיש נרי לאכלו לא אוכלית נרי
 לחיות

vant. Interim abdomen impiorum regenum
 est omnium: sic enim res se habet, ut nemo
 homo cum excedat è vita nactus sit vel dimi-
 diam partem rerum, quas expetierat. Talis
 homo vocatur immundus: nam ex eo quod
 scriptum legimus, *Cor mundum crea in me Deus*,
 satis intelligitur immundum esse quod-
 dam. Atqui vitium istud est veluti spurca
 scatebra, unde manant inquinamenta: id ho-
 minem cunctis obruit impuritatibus.

Pf. 51.12.

Jam libidine oportet intelligi cupiditatem
 effrenatam rerum venearum: est immane
 flagitium istud: inimicum vocatur: huc enim
 spectat id quod scriptum videmus, *Si esuriar*
inimicus tuus, cibis illum pane, &c. Etenim
 improba cupido maximè est inimica homini:
 infert ejus animo necem, quia enim impellit
 eum, ut *Dei* majestatem sceleribus irritet.
 Atqui libidini deditus homo invisus est Deo:
 Deus enim sanctus est, & male odit impudici-
 tiā. Idem homo hominibus etiam invisus
 est: aversantur enim omnes hominem ejusmo-
 di, qui nec honori suo parcit, nec alieno.
 Hæc est igitur vis & sententia versus istius, si
 ad flagitia incitet te hujus inimici famas, fac
 eum ut expleas cibo divinæ Legis, & potionē
 pœnitentia, timorisque *Dei*, eo pacto caput
 ejus

Pro. 25.11.

לחיות ובטן רשיים תחסר מכל טינה
 כי אין אדם יוצא מהעולם וחוץ
 התאותו בידו והאיש הזה נקרא טמא
 כי כמו שלתויב לב טהור בראשו אלקים
 מכל דאנא טמא כי הטעמאן
 והפטולה נשבחת טהרה לעשות כל
 הרננים גבלתי טהורם :

הומה היא חטאה שבלב האדם
 אל תענו כי הבשורה רגנאוף וזה עז
 פלוי ונקרא שונא כמו שכתוב אם
 רעב שונאך אכילהו לחם ונסע שונא
 האדם באמת הוא היצר הרע המבקש
 לקחן נפשו ממנה ולהחטיאו לאלקין
 והאיש שבלבו נכנס באלמים וזה הוא
 שנאו לשבטים כי אלקים קדושים
 ושונא ומה הוא ולבריות גם כי
 הוא שנאו כיילם ישנאוון מפני
 שאינו חם לא על כבוד עצמו ולא
 על כבוד אחרים ולזה אמר הכתוב
 אם רעב שונא זה להחטיאך האכילהו
 לחטה

ejus carbonibus ardentibus oppleveris, &
præmia feras amplissima : breviter ac com-
“modè sapientes ; Si tibi occurrat obscenus
“iste, trahas eum in gymnasium divinæ Legi
“explicandæ constitutum : mercedem tibi da-
“bit Deus in dando munificentissimus.

Esa. 57.14.

Ira est ardor ulciscendi, quo desflagrat ho-
mo totus : ea nuncupatur offendiculum ; hue
enim spectat illud quod cecinit vates, *Tollite
offendiculum è via populi mei.* Nempe offendit
animus in ira sic tanquam ad scopulum navis
alliditur : nisi verò latus homo sit & pati-
ens, suam & aliorum vitam utriusque ævi red-
dit miseram.

Avaritia est insita penitus in animo cupiditas
immensa cogendi divitias : ea contra liberali-
tatem stat velut asperum in humano corde sa-
xum : non illud ex se guttam stillat humoris
unquam, nec è loco movetur impetu vento-
rum ullo ; ita prorsus avarus homo non audit
insurritantes sibi pauperum necessitati subve-
niendum, aut quodvis pietatis officium cum
aliquo intertretimento esse faciendum : nam-
que hoc est ingenio, divitiae sunt ei sanguè ca-
riores animo & corpore suo. Atque hac de
causa lapis dicitur, ex quo & vaticinum il-

Iud,

לחרדה ישילש רזירה וחשקתו מאי תחטבנה
 והרואה לאלקים כי גזה נחלים
 אתה תעזה על ראש ושבור התבה
 פאר ואב פגע בך מגול זה משבדו
 לבו חטחש וזה ישילט לך :
 הкус דזא חלהות הבשר והרוב
 וחופה גזומה גזורה מבשול שנאמר
 הרימו מכשול מרדך עמי כי למכשול
 ולאבן נגף הкус בלבו של אוםומי
 שאיט וטחו נוות רעה לעצמו ורעה
 לאחידם בעולם זהה ורבא :
 תקפאנוה הזיג חטחה גרוולה לבב
 יאורה ילקבץ חטנוין וזהיא העז
 הדרביה וקשר לב הארץ באנו
 שאיגו בטהר טפח ואינו טהור עטהור
 נאפיו כל רוחות שבשלב גושוויה
 בען בן הקמאן לא ישמע לគומל
 פלחים שיזכרו באונז לעשורי צדקה
 או שך מזוה אחרית שיש בה חרבין
 פטן בז חטומה עליך טסוטו טנפושו ונוט
 תלן נקריה אבן שנאמר חסירות
 אה

Eze. 36. 27 Iud. Auferam cor lapideum de carne vestra,
& dabo vobis cor carneum: cuius est ea sententia, misericors Deus miserabitur eos, qui sunt misericordia digni.

Invidia est animi pravitas, qua sic afficitur homo, ut aliorum rebus secundis doleat, & lassetur adversis. Talis homo basiliscum imitatur, quod immane monstrum inspirat venenum, cum inde commodi nihil utilitatisque consequatur. Atque ut basiliscus venenum corde generatum emitit oculis, quippe quorum obtutus est corde pendet, sic & hominis invidiflammam pectore conceptam oculi produnt: Hæc adeo res est, quæ nos extores atque captivos tam diu detinet: nam inde nascitur odium. Ea verò vocatur *absconditum*, quia enim in animi latebris est abscondita: futurum est autem, ut redemtor ille noster cum advenerit, eam nobis eximat: namque scriptum videmus, *Et absconditum procul a vobis amovebo: & alio loco, Et amovebitur inuidentia Ephraim.*

Joel 2. 20.
Esa. 11. 13.

En se ptem improbitatis trunci, quibus cum implicueris animum imprudens ignarusque mali, nihilo secius paulatim adduceris, ut iisdeum deinceps animum flagitosè dedas, & rumpas funem argenti, atque vinculum illud, quo mortales cum immortali Deo copulantur:

את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם
לב בשר חיינו שרחם ירוחם לחהוי
לחומם :

הקנאה היא חטאה רעה בלבו של
אדם שדוואג מטובחן של בריאות ושם
לאדם והוא דומה לצפוני שטיפל
האחים בלי שם יותרון ותעלת ומה
czpuni בעינו יצא זארם הבא מלכ
כ שוריינו דעניא בלבא תלואין
הקנאי עינו קלפיים והוא היה
המקיימת אותו בנוונות כי ממנה ימשך
השנאה ועל כן נקראות צפוני שהיא
צפונה בלבו של אדם ולו רוחה לבא
בבא חנואל יסר אותה ממנה כמו שנותן
את הצפוני ארכיק מעילנוף ואמטו
וסרדה קנאת אפרים וכו' :

אלו הם שבעה גוף עבירה זה ואדם
אשד בשונאי תפוץ אחריזם בהוד
אחד אחד יבא לותפותות אחיזות
ומאיסור ולנטק חבלן הכסף זה חותם
הקשו

Pro.6.16.

tur : sic enim res se habet, peccatum aliud ex alio existit. Hi cùm ipsi per se animum inficiant, tum verò induunt in sex illa flagitia, quæ Deo summo sunt odio : nam quod scriptum legimus, *Sex sunt quæ odit Dominus, & septem abominationes animæ ejus*, hujus ea vis est, cui existunt illæ, quas commemoravi, septem mentis abominandæ pravitates, hujus animum adduci & ad admittenda sex illa flagitia, quæ malè odit Dominus, & ad facienda quatuor illa priuaria damna, quæ clamoribus in cœlum penetrantibus vindictam flagrant usque adeo, donec homini noxio hujus & sempiterni ævi vitam adimunt.

M. Quænam igitur sex illa flagitia sunt, quæ tantopere Deus odit?

D. Primum est, si impudenter homo sic in animum induxit suum, se vitam ævi sempiterni adepturum, tamen etiæ necessario facienda mandata Dei, & pietatis officia negligat. Alterum, si Dei benignitati diffidat, atque adeo sibi post admissa maleficia nullam porro spem reliquam esse putet, sic tanquam Eli-

הקשרו ומעמידו עם אלקיו באופן כי
 עבירה נורית עבירה ולא לבר יתנו
 תכונות רעות בנפשו אבל גם כן
 יתרידוזו ויעבירו על השהה דבריהם
 אשר שנה ר' כמו שכחוב שש הנה
 אשר שנה ושבע תועבות היינו לט'
 שבע תועבות הנוכר בנפשו ימשך גם
 כן לעבור על שש אשר שנה ר' וגם
 על הארבעה אבות נוקין שהעובר
 עליהם צוקים וצקתם עליה השמים
 וטבקשים נקמה עד שמאבר עולם
 הוּה וועלם הבא :

ר' ומה הם השהה דבריהם אשר
 שנה ר' :

ת' ראשונה זוֹא העות ווחושב
 בלבו לוכות לחיי העולם הבא מגלי
 שיעשה הפעולות הדריכות והמצוות
 ומעשים טובים שניית הבלתי בוטה
 בחסד ר' ווחושב שאין תקנה לו
 כאליישע אחר וכאלו אין יד מלמעלה
 לקבר

* Hic Elifagus Abujæ filius, traditur
miro fuisse ingenio, et rerum divi-
narum cognitione in primis excellu-
isse: verum animo tandem despon-
disse, ^{Judaicæ} religioni nupium re-
misisse, atque adeo oīnibus se flagi-
tiis dedidisse: inde factum, ut Alius
appellaretur. Nimirum qui primi
reficerunt defensionem ejus, nega-
bant rei fidem, ne oīnium illum
virum, sed alium quendam, unum
de multis esse pugnabant. Vide Tra-
ctatum Ta'mudicum, qui
חַנִּינָה
inscribitur. cap. 2. fol. 15.

* Elifagus is, cui cognomen additur Alius: cœlestè numen manus, quas
redeuntibus in viam porrigat, habere nullas, nec
miserari facinorosos: at si
omnibus omnino sceleribus
astrictus respiccat, &
idem animo fracto, atque
afflicto veniam oret a Deo,

Deum exorabilem atq; placabilem experiatur
tamen; neque enim sceleratum hominem De-
us mortuum expetit, sed a corruptione mor-
tisera conversum ad integratatem vitæ. Ec-
quis è nobis est, qui tam multa, magna, atro-
cia commiserit in Deum, quam Manasses, qui
studuit ira Deum incendere? Atqui de illo

^{2 Paral. 33.} ^{13.} scriptum legimus, *Oravit eum, qui exoratus
deprecationem ejus exaudiuit, &c.* Tertium
est cognitæ ponitvsque perspectæ veritati re-
pugnare, ad effusionem animi confirmandam,
& vivendi licentiam. Quartum alteri im-
pertita divina dona invidere sic, uti Cainus
inxidit Habeli, quod oblatum ab illo munus
respexisset Deus.

M. Quid autem hæc at illa differt in vi-
dencia, quam inter septem abominata Deo vi-
tia numerânt?

D. Differentia est, quod hæc sit agitu-
do suscepta propter animi commoditates aliis

לקבל שניים ולא ידע כי רחמי ר' על ההורטאים ואפילו עברה אמתם כל העבירות ושב עליהם בלב נשבר ונגנבה וטבקש סליחה מרוחם עליו כי לא יחפץ במתות חמתה כי אם בשונו מדרכו והיה ומי לנו חיטה לאלקים פטשיה המכעים ועליו נאמר ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וכן שלושים המתננד אל האמת אחורי שהכיר אוזן ולכוונת השלוח' ולהיות חופשי רביות המקנה בטובות שנותן ה' לחברו כקון שקנה בהבל על כי שעה אל מנהתו:

ר' ומה הפרש יש בין קנאה ואת לאויה קנאה שנמנית בשבע תועלות ר':

ר' ההפרש הוא כי קנאה זו היא האיש המקנה בטובות הנפש ומתנות ר' לאחדרים עבר הפלולות בטובות שעשו

ob reſtē facta divino beneficio tributas, cuiusmodi Caini fuit in Habelem malevolentia: his enim cum invidet aliquis sic existimat, se benefactis concedere nemini, neque tamen idem, quod alii, consecutum esse; supremum adeo iudicem respicere personam, dolet antea se recta sapuisse, & incumbit in perniciem alterius, qui plus quam ipse a Deo diligitur, quomodo Saul invidit Davidi: verum illa superior invidentia, quæ numeratur in septem vitiis Deo tam odiolis, ea est ægritudo suscepta ex divitiis, ceterisque alterius commodis externis, & cadit plerumque semper in mulieres & mentes imbecillas, nec itidem ut istæ ad importunissima quæque sceleræ continuo impellit hominem.

M. Explanationem tuam & distinctionem audio, & valde approbo: sequitur, ut è commemoratis sex flagitiis explices reliqua duo.

D. Quintum est igitur, si pertinaciter in opinione sua maneat aliquis etiam tum, cum plerique dissentiant ab eo supremâ auctoritate Viri: is senex rebellis passim usurpatur: is adeo suam aliis observandam tradit sententiam: de hoc vero scriptum legimus, *Vir autem ille qui commiserit superbe.* Sextum est, hominem detulerisse, & apud animum statuisse, nullam unquam admissorum a se peccatorum

שיעשו כקנאות קין בהבל וחושכ שהוא
 עליון. פועלות טובות כהנה ומכל ובר-
 לא השיג וכאלו משוא פנים יש
 למעלה ועל זה מהחרט מזראשוניות
 שעשה ועורה את חברו כי מצא חן
 יותר ממנו כקנאות שאול בודה אמן
 הכנאה שנבנית בשבע תועבות גן
 הוא דאיש דמקנא במנון או בשאר
 הטיבות של חברו ורואג עליהם
 והוא מתחלה ברוב נשים וחלושי
 הדעת אך אינה מוציאה לתרבות רעה
 מיר כו; *Destru* *Destru* *Destru*
 ר. שמעתי וטוב פירוש והבדלה שוב
 לפרש הנסים הנתרים לששה:
 ת חמשית המתעקש ורואה לעמו
 על רעהו אפילו במקומות שהולקים
 עליו רבים והוא הוקן ממרא ומורה
 גם כן לאחורים לעשות *שנאמה* והאיש
 אשר יעשה בודו. ששית החושב
 ונומר בלבו של א' לעשות תשובה
 משום

rum agere pœnitentiam, sed enim peccatis ob-
stratum emori.

M. Sed quæ tandem illa sunt quatuor pri-
maria, damna, quæ clamores tollunt ad Deum,
à quo vindictam flagitant?

EXPOSITUS

Exo. 21. 14.

Gen. 4. 10.

Prov. 6. 29.

Ps. 13. 6.

Deut. 24. 15.

D. Primum est illud, si volens & sciens occidat hominem homo: nam perfugium homicidæ nec ara quidem præbet, siquidem in **Lege** est, *Si quis nefariâ voluntate aggrediat-
tur proximum per insidias occidere, etiam ab al-
taris meo rapito eum ad mortem: eodem spe-
ctat Legis & illud, Vox sanguinis fratris tui cla-
mat ad me, &c.* Secundum ab illo conteme-
nare toros aliorum, de quo scriptum videmus,
*Sic qui congriditur cum uxore proximi sui: non
feret impunè quisquis tetigerit eam.* Tertium op-
primere pauperes, egentes ad lamentationem & ululatum redigere, de quo divinum illud
extat oraculum, *Nunc exurgam dicit Dominus.* Quartum conductam operam suâ mercede defraudare, quod idem est atque animum
ipsi extinguere; ex quo Legis illud, *Et eo
sustentat animam suam.* His addictus & sep-
tem illis vitiis Deo majorem in modum inyisis
confestim rebellione tertio peccatorum gene-
re sese irretit: id autem est suum nosse domi-
num, & eidem de industria repugnare; tum
vero

משום חטא שעשה ואף כי יטמות
 בחסאות: ר' ופה הם הארבעה אבות נקין
 שצוקים לפני ה' וטבקשים נקמה:
 ת' האשונה שפיכות רמים הרצוני
 אשר יעשה בודן שאפילו המובח אינו
 קולט הדוצה שנאמר וכי יוד איש על
 רעהו להזדווג בערמה מעס מובח תקחנו
 למות וועל כיוצא בו נאמר קול רמי
 אחד צוקים אליו וכן שנית גלי
 עריות באשת איש שנאמר כן הבא
 על אשות רעהו לא ינקה כל הנגע
 בה שלישית שוד עניהם ואנקרת
 אבוניהם שנאמר עתה אקום יאמר
 ה' ותו וביעית עושקי שכיר שהרו
 הוא סלו נוטל נשמהו ממנה שנאמר
 ואליו הוא נושא את נפשו והעושה
 אלה ושבע חטויות נפשו מיד הוא
 נפל בפה המן השלישי מהעונות
 שם הפשעים שהוא היודע רבונו
 ומחכונו

vero nullum ei perfugium, nulla spes reliqua est. Quid enim? Quod sibi remedium comparet servus ille, qui cum teneat quo pacto sit inserviendum domino, palam ei pro viribus aduersetur? Profecto puncto temporis in illum ira dominus exardescet: ferreum super eo fustem confringet, tum in jus eum adducet, nec inde impunè abire sinet.

M. Quid? nihilne proficit homini rebellione obstricto pœnitentia, quæ imprudentiæ medetur, atque obstinationi?

D. Est haud dubiè magna vis pœnitentiæ, plangoris, precationis, & piorum operum: omnino nihil istis non expiatur, tum ad eos, qui redeunt in viam excipiendos semper est porrecta Dei manus: verum enim labore rebellionis infecto amplius quid necessarium est, adoptandi patroni optimi illi, meditatio Legis assidua, ac summum æqui & boni studium, quorum beneficio fit denique, ut istius obsecratio, pœnitentia Deo detur in conspectum: nimirum hujus fcelera, & insitæ in animo pravæ cupiditates hominem à Deo ceu vela latè prætensa separant, & prohibent adiutu preces ejus. Jam mentis ægrotatione levavi qui volet, eandem tenebit agendi ratio-

nem

ומחפין לתרוד בז ואו אבד מנוס מטנו
ואין תקומה לו כי איזה תרופה
ימצא העבר הסביר עבדת אדוניו
ומוחר בז ביד רפואה כי יבר כמעט אטו
עליו ורוע ירע עליו בשבט ברול וייסרו
במשפט ונקה לא ינקה :
ר' והתשובה לא תעור לפושע כמו
לשונג ולטoid :

ת איז שום ספק כי גודל כח
התשובה הצקה התפללה ומעשים
טובים שאין שום דבר העומד לפנייהם
ולעלם יד ר' פרושה לקבל שבים
אמנים צריך יתרון הכשר מלייצים
טוביים שם וזרה ומצוות להקביל
חפלתו ותשובתו לפני אלקו כי עונות
ותבונות רעות שהקנה לנפשו דם
מסכנים גודלים מבדילים בינו לבין דה
טלויבור תפלתו ובהא לטהר טהור
נפשו צריך שיעשה כמו החוללה חולין
הנוף שהולך אצל הופא וילפדהו דרכו
דרפואה

nem, ac qui corporis adversâ valetudine conflictatur : hic enim medicum convenit, ex quo discat qua via morbus sit depellendus; similiter æger ab animo sapientem, à quo curen-
tur, adeat oportet. Cùm verò medecina corporis ita paretur, ut morbi & humoris gravissimi naturæ contraria sit; sequitur, ut animorum medicus item remedia quærat ea, quæ pugnent contra vim & naturam cupidita-
tis quæ dominatur in ægrotantis animo.

M. Expedi nunc jam, quæso te, mores & studia quæ opponuntur his septem totius per-
versitatis originibus, quæ principiò blandæ, postremò dominæ sunt non ferendæ?

D. Opponitur desidiæ egregia diligentia, superbiæ humilitas, helluatiōni maceratio
jejanii, ciborūmque delicatorum abstinentia, libidini despicientia voluptatis, iracundiæ patientia, & quoddam quasi callum sensibus obductum contra morfum opprobrii, avaritiæ beneficentia & liberalitas, invidiæ benevo-
lentia. Jam verò necesse est, ut longin-
quum temporis spatium omni studio incum-
bas ad rationem animi libidini contrariam
usque adeo, donec usus diuturnus animum
ad hanc partem applicuerit, ac nimiam medi-
camenti

דורפואה אשר יילך בה כו חולה
חולאי הנפש צריך שילך אל חכם
וירפאהו וכמו שרופא הנפשות נתן
חרופא מתנדחת לטבע החולי והלייה
הנברות כו רופא הנפשות צריך שיתנדן
ברפאותיו לטבע התקינה הנברות בנפש
זחולה :

ר' וטהם הם הרברים ותקינות
המתנדנים לשבעה גופי עבירה
המתחלים בפה רך ומעליים
בפרק :

ת' כנגד הבטלה יבא הוריונות הנROLL
כנגד הנארה השפירות כנגד הנרגנות
הענו בזום והנוור מתחנו המאכל
כנגד הומרה בטול החאות כנגד הкус
הסבלנות והעדר הרגשות והרפאה כנגד
הڪمزנות הנדריות והותרניות כנגד
הקנאה טוב הלבב וכן ישדרל לעמוד
שנים או ימים על הפק תקינה נשוא
עד שתקינה הנפש הפעלה רושם
והרגל וירגש חיעולת רב כתרופה
ואחר

ementi yim & effectum agnoscas: rursusque cedas retrò, ac consistas in laudabili medio, quod est duobus extremis interjectum aucto-
re & suasore peritissimo illo ac sapiente viro, quem consulendum tibi delegeris.

M. Ecquid igitur amplius istis jam à te commemoratis necessarium est ad obser-
endum fortiter adversario nostro cupidini pravæ, quæ nos urit usque, & usque nos ad scelera detrudit?

D. Verum: necesse est, ut misericordia Dei nos, & gratia juvet ac corroboret, ea-
démque nostrum eripiat animum ex impla-
cabilis orci manu: quæ nobis aderunt utique si in preces Deo adhibendas incumbamus toto pectore, si bonum & æquum colere studeamus: namque prece humen suum adorantibus propinquat Deus, tum viam rectam sequentibus nullam abnegat opem. Is adeo nobis fortitudinem impertietur contra desidiam & inertiam, perfectam adversus ipsum reverentiam contra superbiam, cor sobrium contra helluationem, sapientiam contra libidinem, pru-
dentiam contra iram, consilium contra avari-
tiam, humanitatem contra invidentiam: is porro nos harum virtutum explebit fructu, qui simul animum oblectat, humectat artus, insuper & quamlibet corporis habitudinem malam humoris sui salubritate sanat; ita fiet, ut quiete & tranquillitate fruamur, & vi-

ventes

ואחר כך יחוור לאחוריו ויעמוד על
המיצוע שהוא המשובח בין כל הקצורות
במו של מדרוז וישראלדו הרש חכם שיבקש
לו :

ר' חיצטריך דבר אחר לעמור חזק בנגד
השטן הוא יצר הרע המשטין ומבקש
להאטיה את האדם נכל שעה ובכל
רגע נוסף על הרבירים שאמרת:
ת' י策יך חסד זה וחנו יעורדו
ויאמץחו ימלט נפשו מיר שואל סלה
שעל ידי התחלה וכונת הלב ומעשים
טובים תושן כי קרוב הוא לכל קוראו
ולא ימנע טוב לזרלים בחטאים
והוא יוחננו העו בנגד העזלה
וחבללה יראתו הפנימית בנגד הנאה
ההשכל בנגד הגרגרנות הוכחה כנראה
הוסה הבינה בנגד הטעם העזה בנגד
הקמץנות הチャלה בנגד הקנאה ויאכילדזו
פרי חמורות האלו שהוא מתקן לנפש
שקו לעצמות ומרפאת נכל חכנה רעה
בשורייה

ventes adhuc ex summo venientis ævi bono nonnihil ante præcipiamus: post mortem vero ad celsam & illuistrem piorum hominum dignitatem elevatiur, ac cum his una in horto pleno deliciarum vita planè beatâ gaudeamus.

M. Quid est igitur, obsecro te, fructus ille tam suavis & jucundus?

D. Amor, gaudium, pax, sedulitas, innocentia, castitas, continentia, sanctitas, mansuetudo, verusque Dei timor is, qui nascitur ex conditoris excellentia cognita, perceptaque prudenter ac consilio regendi, præterea pietas, & ad extremum afflatus spiritus sancti. Etenim à spurco terræ vino & obscenitate voluptatis cum fuerimus abduiti, tum vero suum nobis arcanum, numenque Deus inspirabit, quod peccatum nostrum præclarè singat, & tres animi partes simul una collusret, oblectet, expleat: idemque nobis impertiet tria illa dona, que sunt stirps veræ persuasoris, & divinæ Legis fundamentum: ex quo sit, ut etiam dum inclusi corpore terrestri, obscuro, tenebricoso, coelestem lucem conspiciamus, neque porro noster talis sit incessus, qualis in tenebris est cæci.

בשדיות יושב בחשקת ומשלוות וווגיש
אפילו בעורו בחיכס מען העילם הבא
כל שבן שאחריו מותן ישב במעלות
הצרייקים ויתעדן עמהם בגין עדן :
ר' ומיה הוא הפרי הויה המתוק
וזהרב :

ת אהבה השמחה השלום הוריונות
הנקיות הטהורה הפרישות הקדושה
הענוה היוראה הפנימית בהכרת גדולות
ויצתו והבנת דרכיו בחכמתה והשכל
דחסירות ולבסוף רוח הקורש כי הויאל
ויצא מלבו יין חמירות העולם ותענונו
יכנס מלבו סוד ר' ורוח קדשו יכיננו
ויאיר כל שלשה חלקו נפשו ויתעדן
וישכלו מאותם השלשה מחנחותיהם
שריש האמונה ועמו ר' ה תורה עד כי
יראה אור בעורו באפילה חשבנת חמוץ
ונופו ולא יلد בהם כסומה
בארוביה :

M. Quæ fecisti modo verba desiderant explicationem: ac primùm quænam illæ sunt partes animi tres?

D. Ingenium, voluntas, & memoria.

M. Quæ verò sunt dona illa tria, quibus sic, ut stirpe nitatur vera persuasio?

D. Fides, spes, & caritas, quarum ego rationem supra exposui.

M. Quid verò? Numquid interest utrùm ista quis itidem, ut tu nunc, discipule mihi carissime, audita tantum, an planè cognita ac comprehensa habeat, postea, quām imperita fuerint animo tria illa, de quibus ante dixisti, dona?

D. Ad hanc ego quæstionem respondere non possum; neque enim potest de luce judicare cæcus: attamen animum sic induxi meum certam istorum & exploratam cognitionem auditione sola longè præstabiliorum esse: haud absimiliter ac si cui diceretur centum in isto loculo nummos inesse credito, quos tibi quidem nec cernere nec tangere licet; sed enim apparati sunt ad necessitatē ac commodum tuum, minus bene profecto cum hoc ageretur, quām si concederetur eidem, ut num-

ר' פרש דבריך ותחלה מה רם
 שלשה חלקו הנפש :
 ת השכל הרצון והוכרונו :
 ר' מה הם השלשה מתנות שום
 שרש האמונה ;
 ת האמונה הכתהון וראהבה שכבר
 אמרתי עניינם :
 ר' ומה הפרש יהיה בין היודע
 לרבים אלו בקבלה בלבד כמו שאתה
 יודע עכשו ה תלמיד הנאהב ובין
 היודעים בידעה אמתית אחר שיחדש
 לו בנפשו המתנות שאמרת :
 ת ידעת דבר זה אין כי כח להסביר
 כי הסומה לא ישפט בטעויות אבל
 חושב אני שיש יתרון מעלה על
 היודעים בידעה אמתית וምפורשת
 מה יודעים בקבלה בלבד כמו שיש יתרון
 למי שאומרים לו האמן כי בכיס זה יש
 מה והוכים ואין אתה יכול לראתם
 ולגניע בהם אבל יהיה לזרוך ויעילין
 למי

nummos ipsemet inspiceret, insuper & quater aut quinquies numeraret, atque iisdem, ubi vellet, cum oculos pasceret, tum etiam uteretur; quia enim tunc demum certo sciaret se solum nummos istos suum ad usum paratos habere. Qua de causa nunc ad te, sapientissime magister, accedo, qui præceptis tuis ac monitis dirigar & erudiar ad instituta tua: trade mihi quo pacto voluntati mei conditoris obsequar ex præscripto utriusque Legis scriptæ traditæque per Moysem Israelitis pro lautissimo patrimonio constitutæ: fac repertoris mei, regis, & Dei præstantiam excellentem dispiciam, quatenus homini de muliere nato, dum hujus lucis usura datur, per imbecillam mentis aciem licet: ne committas, ut improbae cupiditates ab isto me consilio revocent, virosque mores & intelligentiæ tenuitas: namque ad hunc finem natus sum.

M. Deum, cuius auspiciis huic advenisti, adventum tuum tibi fortunare volo: beata, quæ te peperit: næ tu magnæ voluptati parentibus eris: oratio tua gaudio me complevit: nec sum animi dubius, quin eximiæ virtutis exemplum olim præbeas in Ephrata, Iudeamque doctrinis illumines. Nunc igitur, fili, dicto mihi te audientem esse; in mente recondere instituta mea, nec ab his unquam desciscere velim: nam si vis attendere animum, præceptis meis cum ad sapientiam egregie conformabo.

D.

למי שראה את הוהניט ומנא
חטשה וארבעה פעמים וישכח ביה
לראותם כשריצה ולהשתמש מהם כי
או ידע בוראי כי יהו לו לבדוק לעת
הצורך ולכון באתי לפניך טרי ורבי שעלה
פי מרותיך תדריכני ולפדרני את חקיך
הבינני לעשות מצות קונו על פי
התורה והקבלה אשר צוה לנו משה
מרשה לבני ישראל כדי שאוכל להכיר
נholות מעלה יוצרו מלכיהם ואלקי עלה
מקומות שדים ילוד אשה יכול להניע
בעיני שכלו בעודו בחיים ואל יטרידוני
התכונות הרעות והמדות דפחות ומעט
ההבנה כי לך נוצרת;

ר ברוך הבא בשם ה' אשר יולדת
ישמח אביך ואטך שמה שטחתי בדבריך
מובטח אני שתעשה חיל באפרה
ותורה הראות ביהודה אך בני שבט
בקולי יצפון לך אמריו ואל תטוש תוויה
חדש ואלפיך חכמך;

D. Loquere, domine, quia misericordia servans tuus: institui mentem & rationem ad obsequendum praecipitis tuis; à quacunque via minus recta pedes meos arcebo, quo facilius instituta tua servem: namque meus pracepta tua superide sitienter appetit animus: fac igitur me ut pro tua iustitia salvum & in columnem praestes.

¶ Id ergo primum accipe animo, gerere mihi iucundaque discipule, cunctarum notio, num ac doctrinarum principium esse Dei timorem, quo velut quoddam thesauro quam amplissimo omnino continentur omnes: talis autem in animo timor iste non fuerit insitus, hunc non idoneum esse, qui admittatur in gymnasia divinæ Legi explicandas constituta, ne cumulet scelera sceleribus: sic enim res se habet, cui homini contigit, ut Dei majestatem reverentur, illius animo divina Legis doctrina medicamenti salutaris instar erit: contrâcui non est datum istuc, venenum existet lethiferum: nam homo sic affectus etiam sensu bellus est immanior, quippe qui scientiam divinæ Legis ad fraudem & malitiam abutitur. Quia de causa noli tu de via recta deflectere, noli de via comminorati timoris declinare nec ad dextram nec ad sinistram, prout à Legi prescriptum est, Dominum Deum tuum timebis. Jam hoc Legis arcus profiguratur & adversus sapientum discipulos adhibendam esse reverentiam: etenim hi menti tue lumina praerent, hi te instituent, atque ad omne omittit

Deut. 6.18.

mu-

ת' דבר אדוני כי שומע עבדך הכנוטי
לבוי וריעוני להקשיב למצוותיך מכל
ארח רע כלאתך רגליך למען אשםך דבריך
הנה תאייתי לפקודיך צמאה לך נפש
בצורך חייני :

ר' אתה רע לך תלמיד הנחמר
וחנעים כי יראהך בראשית כל
הידיעות וכל החכמיות והוא האוצר
הנдол הטהור אט כלון וכל מי שאין
יראה בלבו אינו ראוי לבוא לבית
המדרש פן יוסיף על חטאחו פשע כי
וניה ביראה התורה נעשית סס
חימם לבבו של אומך לא וניה בנה
נעשית סס המות והוא רע מחייב
השורה כי משתמש בטעני הנכלים
וחרמות על כן אל חט ימין ושמאל
מדרכיו היראה נאמר הכתוב את ה'
אלקייך תירא ואת לרבות תלמידיך
חכמייך כי הם יארו עיניך יהירך
וירובייך על פי התורה אשר יוריך :

Hiūns instruunt ex p̄scripto divīnae Lēgis,
quām tibi diluēsē explicabāt.

Deinde disce id quod tibi penitus persuā-
sūt̄ esse velim, quisquis animis hominū fuē-
rit acceptus, cum bonum habere signum se
Deo quoque gratum esse: nam is Deum clām
& p̄salā veretur. Quoc̄rē quisque cum in-
genio f̄cē dedere timori isti debet, & effice-
re, ut ametur ab omnibus, cunctisque fratri-
bus sit in oculis: erat majoribus nostris in ore
siemper hēc aurea sententia, Quisque con-
suecat responsa dare placida, quippe quod
extinguit iram, & multo pacis ac concordiae
studio conciliare sibi fratres, propinquos,
enētos homines, etiam alienigenam com-
munione fori conjunctum, huic bonorem
habere, salutēm impetrare prior, tam
aequum & fidūm esse, quām consanguinitatis
suis satu Israelitarum editis. Etenim mul-
to gravius est scelus ethnico, quām Iudæo
quid per vim tr̄pere: nim̄tum ille propter
injuriam sibi factam Deit̄rum profanum de-
spicatum habet, ac nobis universis inclemen-
ter tr̄cit Legem nostram adēd, sanctam pati
(Deus propitiū esto) nos homini exāmēp
sua furari, rapere, contumelias imponere:
quā illa stricte vetat alienigenam deludere
dolis, c̄aptionibus, mendaciisque fallere:
non est jus reliquias Israelitarum fraudem fac-
re

עד אשר אדע ורואם שבל מטה שרה והבריות
 נזהר הימנו סימן טוב זה לא לעז שירה
בפקודת נחלה לימנו והוא ר' אל' אל'
 ד' בסתור ובנלו עלי כנ לעולם יהוד
אנט ערום ביראה זאת לעשון
 באפנ שבל בני ארים יאתבו ואוטו
 ויהיר רצוי לכל אחיו דה' לא
סרגולותא בפי קדמונינו להוות מען
ך' שגר כפי מה' משיב' חמתה
 אל ברבורה שלום עט אחיו וקרובי ועס
מל' אדם ואפלו עט נניר' בחשוך
 זרבבו ולהוות מקרים בשלומו להוות
 ישרה וננאמן עט מה' כטועם אחיך זרעו
ישורון כי צלתו חבורה מגלהת ישראל
ט' חלול ה' וכדר' בוון שיאמו
עלינו שטנה שחוורתינו הקודשה חסובל
ח' של' הגבר' והגאל והבויין
לישום אדם וחרי החומרה אפלו על
בנינה דעתן של' נבר' ומלבר' אל' אל'
ז' וועה וברוי' כט' לי' שארחת' וטראט'
ל' יעש' עלא' מל' יברין כוב' עט

re cuiquam, neque mendacium dicere, non
est, neque voces ambiguias fundere, quibus
duas differentes sententias subjectas sint: in
ore semper idem quod in animo habere de-
bent, puris manibus esse, mente casta, recta
sapere, vera loqui, avaritiam, fraudem, &
omnes omnino fallacias odisse.

Cave ne quaequam ita respicias, uti des-
tas veritatem: hanc unam posthabitum omnibus
colito: Deus enim sanctus est, & hujus
sigillum veritas: Jam quid tibi cunque lar-
gietur conditor tuus, id tibi sufficiat, seu pa-
ram, sive multum fuerit: sic enim habeto, divi-
tem esse qui sorte suâ contentus vivat hilaris:
qui vero circumfluens omnibus copiis sollici-
tus est, & angitatur animi, hunc neutiquam
esse divitem.

Singulas actiones tuas Dei nomine dicato-
ad gloriam præpotentis opificis omnia refer-
to: continuis vitæ commutationibus aucto-
rem tuum agnoscito, ineedendo, decumben-
do, surgendo. Exempla rebus adjungamus:
cum cibum capis, considera animo divina
missis infinita solerteria cibum ita paratum, ut
in se vita habeat ejusmodi, quæ convertatur
in naturam ejus a quo sumitur: cum vero
cibum abis, cogita tecum nobis hominibus
divino beneficio tributum esse somnum, qui
cor-

שום אום נילא ימזה בפיות לאיו
 מעה וודטשטען לאטראט אלי אלא מה
 שמלב יהיך בפה נקי בפיים וכבר לבב
 לאילך עזרקהות ווילבז מושאות שונא בעש
 פוליה אלל רטיה פונט פופטה יונגען זט
 לאא תשא פניך לשום אורך ניר
 גאנטז ויהיך חואן איזו אטאלט סכל
 שאף הרבריס בוי אקלם קדושים
 זו אומטה רטיה מסטוק במתה זשאניך
 בודאך אם מעת אם זדבז זרען
 אין עשר לאורם כהפטקיות והשומ
 גאנלז לאא זטראט נטיסט פראטז
 וחומט נפש הייא באמת עסיד זטראט
 וכל מענטן זיין לשם זטראט
 ולכאל הרבריס דיברן בכל דיבר
 דעתו בלבריס בירז בלבו זטראט
 זטראט במאני דר' שהאט זטראט
 ברא זטונן בעזב חנטו וערן בו בז
 זטראט לעזב זטונן בשבד זטראט
 לישן חשוב שדי ברא השינט לאטראט
 פהו שונט שונט יונט זטראט זטראט
 פהו

corpus laxet, reficiatque vires, ut sani deinceps ac validi Deo cultum adhibeamus: similiter & ad ceteras corporis functiones animum adverte, pro quibus honores Deo & gratias habeto. Sic, sic debes omnia quae facis ad Deum referre, qui tibi continuo providebit ac consulat, vias tuas rectas efficiet omnes; arcebit pedes tuos omni tramite, qui ad dextram aut ad sinistram abducat.

Porro autem cunctis in rebus palam & claram agendis pudoris & verecundiae leges servato, quia enim verecundos sapientia comittatur.

Vide diligenter etiam atque etiam ne consuetudinem jungas cum improbis, quia enim consuetudo cujusvis animum ad præstantiores deteriore esse partes applicat, tum autem Deus abominatur homines sceleratos: ne inducas igitur animum admiscere te consilio & cœtui talium: ne vestigiis istorum insistas, qui pede properante tendunt ad maleficium: notum tibi fuerit & illud, persuasumque, si cum ipsis usu conjunctus sis, tametsi non imiteris eorum facinora; nihilo secius incepta tua Deum interruptum esse, tuus è sorde tuo cœlurum numinis amorem simul & sanctum horrorem & anfractibus adeo plenas tibi fore vias omnes. Fuge pravitatem, decina sur-
pitudines,

בְּרִיאָ לְעִבְרָהָתָה בְּבוֹאָה וּבְגַבְלָהָה שָׁאָה
 הַפְּעָוִילָהָתָה הַגְּנוּפָנִיָּה הַחֲבֹזְנִזְבָּהָה וְחַזְבָּה
 כְּבָדָה וְתָדָה לְאַלְקִים כִּי בְּהָהָה דָּאוֹפָן
 כָּלְמַעַשְׂדָה יְהֹוָה לְשָׁם שְׁמִים וְחַזְבָּה
 הַשְּׁנָחָתָה זְבָקָה בְּךָ וְהַוָּא יִשְׁרָאֵל
 אַרְחָוֹתִיךְ הַסְּרָרְגָּלִיךְ מִכְלָןְתִּיבְרָא יִשְׁטָהָמָן
 וְשַׁפְאָלָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה :
 בְּהָהָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה : בְּהָהָה :
בְּיַהְוֹוָה צְנוּעָה בְּכָל פְּעָלוֹתִיךְ סְמִקּוֹתָם
 וְגַמְתָּר בְּכִי אֶת צְנוּעִים חַנְמָר :
שְׁמָר נְפָשָׁת סָאָד מַלְחָחָבָר עַם
 פּוּעָלָיו, אָנוּ **שְׁהָבָרָה**, יְגַלֵּל **הַאֲבָם**
 לְכָלָמָרָה טָבָרָה, אוֹ מְגַנָּה וּמְרַשְׁעִים
 חַוְּבָתָה הַתְּמָהָה עַל בְּנֵי כְּפָוָסָם
 וּבְקָרָלָם אֶל תְּבָא **נְפָשָׁת פְּנָעָרְגָּלָן**
בְּנִתְיָחָתָם בְּיַרְגְּלִיָּהָם לְרַע יְרֹאָן וְרַע
 וְהַאֲמָנוּכִי **פְּרַתְּחַבְּרָה**, עַמְהָתָם אָרָף כִּי לְאָזָן
תְּעַשָּׂה בְּפַעֲשִׂים דְּבָרָזָה הַפְּעַשְׂדָה
 וְחַחְרֹחָק **סְאַחְבָּתָה** וְזַדְאָתָה טְוִיקָּלָקָלְרָוְכָּבָלָה
אַרְחָוֹתִיךְ הַסְּרָרְגָּלִיךְ מְרַע וְסִמְן הַכְּשָׂרָה
 לְמִזְן הַחְוֹסְדָה לְלוֹוָהָהָה וְחוֹר לְעַלְמָס שְׁלָא
 לְבָנָה

pitudinem, & quicquid ad ejus similitudinem
 accedere videatur: vigila jugiter ne voceris
 in suspicionem alicujus rei flagitiosæ. De
 omnibus bene mereri studeas, nec graveris
 dare beneficium indigentibus siquidem tibi est
 in manu, modò ne quidquam contra Deum
 committas: nam si usu veniat, ut hominum
 aliquis, ipse parens, herus, præceptorque tu-
 us, immo vero princeps, aut etiam rex longè
 potentissimus jubeat te quidpiam facere con-
 tra Deum, ne huic pareas & dicto sis audiens,
 ne commoveat te tantum homo, quantum De-
 us Opt. Max. sedenim hujus imperium & tri-
 bunal horrendum plus tibi terroris incutiat,
 quam cujusvis hominis, atque adeo regis edi-
 tum ac minæ quantumvis formidolosæ. Quam
 si teneas agendi rationem, occurret expecta-
 tioni tuæ Deus; & à latenti pedica & prorsus
 ab omni casu sinistro te tuebitur: magnos &
 violentos leones prosternes, aspidas & dra-
 cones obteres, & cunctis è periculis evades
 salvus & incolumis. Nunc vero tu, quoniam
 divinæ Legis cupis arcana percipere, limini-
 bus meis inhæreto diebus singulis usque à di-
 lculo ad vesperum: non gravabor enim ad
 salubrem animo tuo virtutem atque religio-
 nem in Deum erudire te die toto: age vero,
 nate, para te, para mentem & rationem, at-
 que imo de pectore quam poteris ardentissimè
 comprecare Deum, ut tibi pandat doctrinæ
 por-

לְבָא לְוָהּ חֹשֶׁר סְרִכָּר שְׁהָא גַּאֲזִי
 עֲשָׂרָה טּוּבָה עַמְּ בְּלִ אַדְּהָה אַדְּ
 חַמְגָע טָבְּ מְבָעֵלְיָה בְּהַיּוֹת לְאַלְיָה
 לְעַשְׂוָה וּבְלִבְדָּךְ שְׁלָא חַחְתָּא לְאַלְלִים
 כִּי אַסְּ אַבָּרְ לְךָ אַדְּסָ וְאַגְּלָוְ אַמְּבָד
 קָנְ אָוְ מְוֹרָהְ צְדָקָה וְאַפְּלִילְ שָׁדָ אָ
 שְׁלַטְוָן עַשְׂהָ דָבָר וְהָ וְחַטָּאת לְאַלְקִים
 לְאָנָה תְּאַבְּזִים לְוָהָ וְלָא תְּשִׁמְעָ אַלְלָה לְאָ
 חַרְאָלְ מְפָנוּכִי נְדוּלְ בְּהַמְּקוֹלְלָ מְאָרָ
 וְזָדָחָן וְזָוָיוְ תְּהִיחָ קְדוּמָה לְהַיּוֹת
 עַל פְּנֵיכָ בְּמִצּוֹתְ וְיַרְאָה שָׁם אַדְּבָ
 וְשְׁלַטְוָן כִּי אָסְ כְּכָחָ אַתָּה עַשְׂהָ הָ
 יְהִיה בְּכֶסֶלְ וְשְׁפָרְ לְגַלְלָ מְלָכָרְ וְמְכָלָ
 רְבָרְ רָעְ עַל שְׁלָל וְשְׁתָן תְּרוּחָדְ וְתְּמָטוֹסְ
 כְּפִירְ וְחַנְעָן וְחַנְצָלְ מְכָלְ הַמְּגָעִים דְּעִיםְ
 וְאַתָּה חַפְבָּקָשְׁ חֹרְהָ שְׁקוּעָ עַל דְּלַחְנוֹ
 יְוָמָם יְמָמָמָקָרְ לְעַרְבָּמִי לְאָנְגָעָ
 מְלָטְחָנָה גְּהֻוּלָה וְלְלַבְּהָגְיָרָאָתָה
 פְּלָעָ אַזְטָ אַדְּ עַשְׂהָ וְאַדְּזָ אַשְׁפָה נְשָׁ
 רְבָגָ לְקַלָּאָתְ אַלְקָדְ זְהָקָעָבָקְ דְּשָׁעָתָ
 וְזְהָפָלָהָלְ אַלְתָּמָבְקָלְ פְּרָעָגְנָעָתָהָיְתָהָ

portas, ac claustra sapientiae referet: nosce, nosce Deum: haec est enim una res, in qua recte gloriari et gloriari velis. Ceterum horre Dei sumen, precepta facess: ministrum haec est hominis absoluta perfectio.

*Pro conselto finitōque libello honores & gratie
Deo, tujus opificium est rerum universitas.*

לְהַשְׁמָחוֹי תְּוֹהֵה שְׁעָרָה תְּכַמְּרָה תְּשַׁפֵּל
זְהַדְעַ אַדְתּוֹ כִּי אֵם טָאת יְתַחַלְלָה
תְּמַתְּהַלֵּל אֶת הַאֲלָמָם יְרָא וְאֵת
פְּנַזְוֹתָיו שְׁמֹד כִּי זֹה סְפִּלְתָּה אֲדָם :

תְּפִנְשָׁלָם לְכָבָר הַיְאָר עַלְמָם :

Hæc est à me composita precatio, quâ religi-
onem sacrorum, maleficiorum pœnitenti-
am, & adeptionem sapientiæ petas ab eo,
qui solus illa dona cœlestia dare potis est.

*Animum ad Deum appelle, & quum po-
teris attentissimum tene.*

DE U.S, cñjus de laudibus mea vox ubique
prædicat, ne de me conticescas: Deus mag-
ne, potens, & formidabilis, ego tibi confidi, ne
committas, ut pudore suffundar: vias tuas, ob-
secro Domine, monstra mihi, semitas aperi: au-
gusta de sede tua respice puerum tuum, effice Le-
gis & discipline tue gnarum & prudentem:
namque tuorum ego preceptorum intelligentiam
usque quaque fitio, & ejus, quod à te conditum
est, juris prudentiam ita desidero, ut præstudio
mibi deficiat animus: vanum à me sensum aver-
te semper, & opinionem falsam, quæ abhorrent à
tua Lege, & à sententia sapientum, illorum vi-
delicet cultorum veritatis, quibus tute mysteria
tua aperiisti: expectationem desiderii mei ex-
plete ne denegaris: exaudi, Domine, exaudi
me pro mira benignitate tua: agendum laxa mihi
mentem, & rationem, & præbe, quæ se te, judi-
cium intelligens: fac, ut ad Legem tuam ser-
vandam incumbam toto pectore, idque mihi
consulant assidue renes ambo, ihis ut impe-
riis

תפלתך חקנתי לשאול עור מהעוזל
האמתית על היראה והתשובה ולטוהר
החברה :

הכוון לדורות אלקייך בבוניה :

אלקי תהלהי אל תחרש דאל הנורול
הגבור והנורא בך בטחתי אל אבושה
דרכיך אדוני הודיעני ארכחותיך למני
שלח עורתיך אל עבדך מקדש והבינהו
תורתך וערותיך כי צמאה נפשי ורוחי
לדרעת את מצוותיך גרסה נפשי
להתבהה אל משפטיך בכל עת דוד
שקר הספר ממני וכל דעת כוב אשר
לא כתורתך וכדרעת החכמים האמתיים
אשר ישבו בסודך אל תשיבני מסכרי
ענני אדוני ענני כי טוב חסוך פתח לבי
ורעינו הביני ואצראה תורתך ואשمرנה
בכל לב ויהיו שני כלויות יוועזרות אותי
בכל עת לנצור פקודיך ולבי כמעין
המתרנבר

nis obtemperem: reddo mentem tuam, assimilam
 fonti magis ac magis increscenti diluvio perenni.
 Et ictu rectoria calce tisterne, qua nec guttam
 huiusque quidem amittat: inclina voluntatem ac
 consilium meum ad tua mysteria, genenda, ad im-
 peria facienda, atque ad numen tuum pie metu-
 endum: namque tuum valorem meum, tu loris
 meus, tu, Domine, olypess illes quo regor undi-
 que, tu decora mihi galea, & crista sublimis, tu
 idem mea fortis sis stabilis, ne sinas oculi mei
 pascantur aspectu rei, flagitiose, tu porro meum
 esto retinaculum, contine pedes a cursu nequitiae,
 contine manus a munere corruptoris & iniquo
 uesti, contine porro vires omnes ab omni incep-
 to ejusmodi, quod voluntati tuae repugnat: a
 consiliis depravatis ac deviis ad tuum me con-
 verte nuntium: recipe in gratiam plane reconcili-
 atam: maleficia remitte mihi prorsus omnia sci-
 enter imprudenter admissa: paenitet, non rever-
 tar: nec cogitatione, nec oratione peccabo de-
 inceps: hyssopo me felici resperge, ut i purum eva-
 dam, elue cunctas flagitorum meorum maculas,
 supplicem me ne rejice, miserere mei, Domine,
 pro tua immensa & infinita misericordia: trade
 mihi prudentiam & providentiam quandam inte-
 riorem ac reconditam, exacue mihi mentis aci-
 em ita, ut splendorem pulchritudinemque tuae
 Legis admirabilem perspiciam: cor purum effice
 mihi, & ad spiritum rectum innova præcordia
 mea, quo castior tuam maiestatem verear usque,
 &

המתגנבר ובנהל נבע ובבור סיר שאינו
 מאבר טפְּרָה דְּרָתָה לְבִּיְּדָעָתוֹ אַלְּ
 עֲרוֹתִיךְ לְשָׁפָר וְלְשָׁוֹרַן וְלְוָרָאָדָן מְפַנֵּךְ
 כִּי אַתָּה מְחַסֵּי וְכִסֵּי אַתָּה אַרְוֵן מִן
 בָּעֵדָי כְּבוֹדָי וּמְרִימָתָי רַאֲשָׁי אַתָּה תָּמִיד
 גּוֹרְלִי לְהַעֲבִיר עַיִןִי מְרָאַתָּה רַע וּרְגַלָּ
 טְלַחְךְ לְדַעַתְךְ וְרוּי מְחַמּוֹךְ בְּשָׂדָה וּבְצָעָ
 וְכָל כְּחַתּוֹן מְלֻעָּתָה נְגַד רְצָנָךְ נְלָכָ
 פָּעֵלָי חַזְפָּרָי וּבָוּזָן מְנָלָטָפִין וּפְתָחָתָ
 סְאַרְחַתְּיךָ לְשִׁבְעָנוּ לְעַשְׂוָתָךְ רְצָנָךְ וּקְבָלָנוּ
 לְפָנָךְ בְּחַשְׁפָּה שְׁלִימָה וְשָׂאָה עַל
 כָּל פְּשָׁעָשׁ שְׁגָנוֹתָי וְהַנוּנוֹתָי וְלֹא אָסָף
 לְהַאֲבָהָה עֹד בְּחַטָּאתָ לֹא בְמַחְשָׁבָה
 וְלֹא בְדִבְרֵוֹ רְחַתָּאָנִי בָּאוּבָה וְאַטְהָרָה וְכָל
 עַוְוָתִי מְהָדָה אַל תְּשִׁלְיִכְנֵי מְלָפְנֵךְ
 חַגְגִּי אֱלֹקִים כָּסְמָךְ בְּסָתוּם חַנְמָה
 וּבְיַצְרָה תְּרוּעָתָךְ גָּל עָזִי וְאַבְיָזִי
 נְפָלָאָתְךָ מְתֹהָרָתְךָ לְבָטָהָרָתְךָ לֹא
 אֱלֹקָשָׁךְ וּרוֹחָךְ נְפָנוֹן חַדְשָׁךְ בְּקָרְבָּךְ לְוָרָאָדָךְ
 וְאַשְׁפָּלָתְךָ תְּרוֹתָךְ תְּמִימָךְ לְעוֹלָמָךְ וְעַד
 אַחַלְךָ 2

Cùm Rabbi Mesulem clarissimi Rabbi Isaaci
 Selami filius, vir doctus & intelligens, hujus
 libri dignitatem animo considerâisset, simul
 & dispositionem & ordinem luculentum,
 hoc ejus præconium versibus mandavit.

*Quisquis docendi cepisti provinciam assidue di-
 scipulorum perfectioni consule,
 Sincero Dei cultu tradendo, confirmandaque re-
 ligione purâ.
 Pura religio & doctrina sanè quam exquisita
 In hoc continetur libro omnium vocibus cele-
 brando.
 Ergo prole suâ adeò gloriosâ letetur parens hujus
 nostri Abrahami Fagel,
 Et hic landibus efferatur, qui nobis impertivit
 tam eximiam doctrinam.*

F I N I S.

אהל יכנו רכינו לשמר חוקך אל
תעוּבָנִי ואל תטהני ואל תסר חסונך
מעבונך בן אמתך אליו אתה ואודך
אלקי אرومך ואתה אלקים אדוני
עשה אתך לטעו שמד כי טוב חסונך
הצילני ברוך אתה אדוני למדני חוקך
זהו לרצון אמריו פי והניזן לבני לפניך

בראות

11

& legem tuam obseruem sine fine : muni mihi vi-
 as, obsecro te, quam aptissimas ad obsequendum
 preceptis tuis : ne deseras, ne derelinquas me,
 neu misericordiam tuam mihi deneges servo tuo
 ancilla tua filio : te Deum meum celebrabo, te Do-
 minum meum magnificabo ; te igitur obtestor re-
 ctorem & Dominum meum, ut, que tua est boni-
 tas, tua laudis ergo benignè mihi facias, saluti
 mea consulas, atque hoc tibi nomine gratuler,
 quod tñorum mihi sententiam oraculorum expo-
 fueris. Verba ore meo fusa, & animi mèi cogitata
 tibi cordi sint, qui idem es & Dominus meus, &
 servator mens.

Cum

בראות דטניל ר' משולם מכטדר
יצחק סלב יז'ו יופי החבור דלו' וחין
ערטנשא משלו וואמר כה:

אטש זפץ חטיך שלמות דתלמיר
בזאק את ברק אמונהתו בטוב
אלא טוב אמ'ריה ופזר לחכמיה
בספר זה ימצא ווקרא בו כי טוב
ואב ראם יגאל לאברם יגאל
חננו לך טוב ישבח יען

Cùm Rabbi Mesulem clarissimi Rabbi Isaaci
 Selami filius, vir doctus & intelligens, hujus
 libri dignitatem animo considerâisset, simul
 & dispositionem & ordinem luculentum,
 hoc ejus præconium versibus mandavit.

*Quisquis docendi cepisti provinciam assidue di-
 scipulorum perfectioni consule,
 Sincero Dei cultu tradendo, confirmandaque re-
 ligione purâ.*

*Pura religio & doctrina sanè quām exquisita
 In hoc continetur libro omnium vocibus cele-
 brando.*

*Ergo prole suâ adeò gloriosâ letetur parens hujus
 nostri Abrahāmi Fagel,
 Et hic landibus efferatur, qui nobis impertivit
 tam eximiam doctrinam.*

F I N I S.